

Thematisch ambtsbericht politieke
ontwikkelingen en veiligheidssituatie in
Ivoorkust

September 2011

Datum 29 september 2011

Colofon

Plaats
Opgesteld door

Den Haag
DCM/AT
Directie Consulaire Zaken en Migratiebeleid | Afdeling Asiel,
Hervestiging en Terugkeer

Redacteur(en): DCM

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
1 Inleiding	4
2 Recente politieke ontwikkelingen	5
2.1 Periode eind februari tot arrestatie Gbagbo op 11 april 2011.....	5
2.2 Periode arrestatie Gbagbo op 11 april tot half september 2011	10
2.3 Verkiezingen	14
3 Veiligheidssituatie.....	15
3.1 Veiligheidssituatie algemeen	15
3.2 Abidjan	16
3.2.1 Abidjan tijdens de crisis.....	16
3.2.2 Abidjan na de val van Gbagbo	17
3.2.3 Yopougon	18
3.2.4 Abobo	20
3.2.5 Treichville	21
3.2.6 Overig Abidjan.....	21
3.2.7 Vluchtelingen en ontheemden in Abidjan	21
3.3 Westen en zuidwesten	22
3.3.1 Bloedbad Duékoué	22
3.3.2 Mensenrechtenschendingen FRCI	24
3.3.3 Overige mensenrechtenschendingen.....	24
3.3.4 Dozo's.....	25
3.3.5 Vluchtelingen en ontheemden	26
3.3.6 Grondconflicten.....	28
3.4 Noorden en overig.....	29
3.5 Strijdkrachten	29
3.5.1 Fusie strijdkrachten	29
3.5.2 De rol van de FRCI	31
3.5.3 Oprichting Forces Spéciales.....	32
3.5.4 Demobilisatie, ontwapening en re-integratie	32
3.5.5 ICC.....	33
3.5.6 Detentie oppositie en militairen	33

1 Inleiding

In dit thematisch ambtsbericht wordt de situatie in Ivoorkust beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asielverzoeken van personen die afkomstig zijn uit Ivoorkust en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Ivoriaanse asielzoekers. Dit ambtsbericht is een gedeeltelijke actualisering van eerdere ambtsberichten over de situatie in Ivoorkust (laatstelijk februari 2011). In verband met een besluit over het al dan niet verlengen van het besluit- en vertrekmoratorium voor asielzoekers afkomstig uit Ivoorkust, wordt met name ingegaan op de veiligheidssituatie en de recente politieke ontwikkelingen. Het thematisch ambtsbericht beslaat de periode van maart 2011 tot en met september 2011.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties (ngo's), vakliteratuur, berichtgeving in de media en onderzoek ter plaatse. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst.

In hoofdstuk twee worden de politieke ontwikkelingen beschreven in de verslagperiode, in hoofdstuk drie wordt uitgebreid ingegaan op de recente ontwikkelingen op veiligheidsgebied. Dit omvat onder andere schendingen van de mensenrechten, de integratie van de strijdkrachten van noord en zuid Ivoorkust in een nieuw leger en de aantallen binnenlands ontheemden en vluchtelingen.

2 Recente politieke ontwikkelingen

Algemeen

De politieke ontwikkelingen in Ivoorkust hebben gedurende de verslagperiode vooral in het teken gestaan van de crisis die uitbrak na de presidentsverkiezingen op 31 oktober (eerste ronde) en 28 november 2010 (tweede ronde), die met grof geweld gepaard ging. Voor een uitgebreide beschrijving van de periode tot eind februari 2011 (dus inclusief de verkiezingen en het begin van de crisis) wordt verwezen naar het algemene ambtsbericht van februari 2011. Hieronder volgt een beschrijving van de belangrijkste politieke gebeurtenissen en gevechten tijdens twee verschillende periodes: de postelektorale crisis sinds eind februari 2011 tot aan de arrestatie van Laurent Gbagbo op 11 april 2011, en de periode na de arrestatie van Gbagbo tot half september 2011.

2.1 **Periode eind februari tot arrestatie Gbagbo op 11 april 2011**

Met de verkiezingsuitslag van eind 2010 had Ivoorkust feitelijk twee presidenten: Laurent Gbagbo, de door de Constitutionele Raad uitgeroepen president die verbleef in het presidentiële paleis en Alassane Ouattara, de door de internationale gemeenschap erkende president, die verbleef in het Golf Hotel in Abidjan. Ouattara werd in het Golf Hotel beschermd door de VN-Vredesmacht, ONUCI. Strijdkrachten van de beide kampen bevochten elkaar op verschillende plaatsen in het land. Daarbij steunden in grote lijnen de *Forces de défense et de sécurité* (FDS) en de veiligheids- en ordediensten Gbagbo, terwijl de *Forces Armées des Forces Nouvelles* (FAFN) achter Ouattara stonden.

Tijdens de periode na de verkiezingen arresteerden ordediensten van Gbagbo op grote schaal aanhangers van Ouattara, onder andere in Abobo, een volkswijk met 1,5 miljoen inwoners in Abidjan. Op 22 februari 2011 beschoten leden van het *Onzichtbare Commando*¹ twee politietrucks en vier militaire terreinwagens in deze wijk. Bij hevige gevechten die vervolgens uitbraken tussen veiligheidsdiensten van Gbagbo en milities van Ouattara kwamen militairen, politieagenten en burgers om. De politie schoot gericht op burgers. Duizenden mensen vluchtten uit Abobo.² Charles Blé Goudé³, Gbagbo's minister van Jeugdzaken en aanvoerder van de *Jonge Patriotten*, riep de pro-Gbagbo jongeren op om de voertuigen van ONUCI te beletten om rond te rijden.⁴

De ordediensten traden eind februari 2011 ook op in een wijk met Ouattara-aanhangers in de hoofdstad Yamoussoukro. Daarbij vielen enkele doden.

In het westen van Ivoorkust braken eind februari 2011 de eerste vuurgevechten sinds de presidentsverkiezingen uit. De FDS van Gbagbo schond voor het eerst hiermee het zes jaar oude staakt-het-vuren tussen regeringstroepen en ex-rebellen

¹ Dit Onzichtbare Commando, een gewapende groep die als eerste op eigen initiatief de troepen van Gbagbo bevocht in Abidjan, werd aangevoerd door de rebellenleider Ibrahim Coulibaly (IB). Het commando verklaarde later militaire jeeps, raketgranaten en kalasjnikovs van het leger te hebben afgepakt. Zie ook paragraaf 3.2.6. over de wijk Abobo.

² Le Monde, Côte d'Ivoire: les tirs à l'arme lourde reprennent à Abidjan, 26 februari 2011. IRIN, Côte d'Ivoire: Urban exodus as violence escalates, 25 februari 2011. NRC, Blauwhelmen staan machteloos terwijl burgeroorlog Ivoorkust ontbrandt, 9 maart 2011. Le Nouvel Observateur, Côte d'Ivoire: cinq policiers tués après des tirs à l'arme lourde, 12 januari 2011.

³ Blé Goudé staat sinds 2006 op de VN-sanctielijst.

⁴ AFP, La Côte d'Ivoire en proie aux violences d'Abidjan au centre et à l'ouest, 25 februari 2011.

in Ivoorkust.⁵ De confrontaties vonden plaats op de scheidslijn tussen het zuiden, waar Gbagbo de overhand had, en het noorden waar Ouattara steun genoot.

Ook op andere manieren probeerde Gbagbo zijn heerschappij af te dwingen. Begin maart 2011 liet hij de stroom in de noordelijke helft van het land afsluiten. Miljoenen Ivorianen kwamen daardoor zonder elektriciteit en stromend water te zitten. De UNHCR moest de hulp aan vluchtelingen noodgedwongen opschorten.⁶ Oppositiekranen werd het werken onmogelijk gemaakt. De redacties ontvingen doodsbedreigingen, werden lastiggevallen door militairen of kregen van een pro-Gbagbo-gerechtshof boetes opgelegd wegens laster.⁷

Gbagbo-getrouwen gingen de strijd aan met hun tegenstanders. Jonge Patriotten wierpen barricades op, doorzochten met (soms dodelijk) geweld personenauto's en confisqueerden geld en mobiele telefoons van vermeende Ouattara-aanhangers.⁸ Bendes jongeren plunderden ten minste tien huizen van ministers en burgemeesters van Ouattara's partij.⁹

In het westen zette de strijd zich voort. Begin maart 2011 braken zware gevechten uit in Toulepleu, aan de grens met Liberia, tussen ex-rebellen van de FAFN¹⁰ en de strijdkrachten van Gbagbo.¹¹ Op 14 maart 2011 namen Ouattara's troepen de stad Doké in, tussen Toulépleu en Boléquin, bij de grens met Liberia.

Ook in Abidjan werd hevig gevochten. In de wijk Abobo zette het leger helikopters en pantserwagens in. Tientallen mensen kwamen om,¹² maar het leger kon de milities niet verdrijven. Gbagbo ontkende het gebruik van zware wapens en repte van een complot.¹³ In de Gbagbo gezinde wijk Yopougon in Abidjan werd zwaar gevochten nabij de woning van Philippe Mangou, de legerleider van Gbagbo. Ook vonden gevechten plaats in de wijk Adjamé, ongeveer drie kilometer van het presidentiële paleis.¹⁴

Op de staatstelevisie riep Gbagbo's woordvoerder Ahoua Don Mello Ivorianen op om mee te doen aan de strijd tegen 'terroristen'. Na een oproep van Charles Blé Goudé meldden duizenden jongeren zich aan voor de strijdkrachten van Laurent Gbagbo.¹⁵

Per ordonnance 2011-002 van 17 maart 2011 creëerde Ouattara de *Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire* (FRCI) door de *Forces de défense et de sécurité* (FDS) en de *Forces Armées des Forces Nouvelles* (FAFN) samen te voegen onder

⁵ <http://news.abidjan.net/>, Côte d'Ivoire-Après la violation du cessez-le-feu par Gbagbo: Le front ouest en ébullition, 2 maart 2011.

⁶ AFP; Côte d'Ivoire: le HCR suspend des opérations à cause de l'insécurité, 4 maart 2011.

⁷ NRC, Oppositie Gbagbo zonder stroom, 2 maart 2011.

⁸ Human Rights Watch: Violence campaign by Security Forces, Militias, 26 januari 2011.

⁹ <http://news.abidjan.net/>, Des maisons de ministres et alliés de Ouattara cibles de pillages, 7 maart 2011. NRC, Politici Ouattara doelwit intimidatie, 7 maart 2011.

¹⁰ Vult Forces Armées des Forces Nouvelles (FAFN). Deze ex-rebellen beheersen sinds een opstand in 2002 de noordelijke helft van Ivoorkust. Ouattara sprak pas op 17 maart 2011 voor het eerst rechtstreeks zijn steun uit aan voormalige rebellen die vochten tegen de troepen van Gbagbo. Hij had eerder formeel afstand tot hen bewaard, om niet geassocieerd te worden met krijgsheren. De rebellenleiders verdienden eerder een fortuin aan tolheffingen, smokkel en zelfverzonden belastingen. Ze investeerden in nachtclubs en restaurants.

¹¹ L'Intelligent d'Abidjan, Combats de Toulepleu - Les FAFN annoncent avoir tué 25 soldats pro-Gbagbo vendredi dernier, 8 maart 2011.

¹² Tussen de 25 en 30 mensen kwamen om het leven door mortiergranaten van de FDS.

¹³ AFP, Attaque de jeudi à Abidjan: le camp Gbagbo dénonce un "complot", 18 maart 2011.

¹⁴ AFP, Côte d'Ivoire: tirs près de la résidence du chef de l'armée pro-Gbagbo, 14 maart 2011.

¹⁵ Le Monde, Lettre d'Afrique: La guerre, c'est aussi une histoire, 25 maart 2011. Le Nouveau Réveil, Suite à l'appel de Blé Goudé, plusieurs milliers de partisans de Gbagbo pour entrer dans l'armée / Philippe Mangou aux "patriotes" de Blé Goudé: "Rentrez tranquillement chez vous, on vous convoquera le moment opportun", 22 maart 2011.

gezag van de toenmalige minister van Defensie Guillaume Soro.¹⁶ Dit was voorzien in het Akkoord van Ouagadougou.

De strijdkrachten werden op papier samengevoegd, maar in de praktijk was er in het begin geen sprake van een fusie maar van een chaotische en ongeleide situatie. Veel FDS-militairen bleven in eerste instantie trouw aan Gbagbo, anderen lieten zich wel incorporeren in de FRCI. Zie ook de betreffende paragrafen over de FRCI (3.5.1. en 3.5.2.).

Intussen ging men door met het inzetten van zwaar gevechtsmaterieel, ook tegen burgers. Op 22 maart 2011 uitte de VN-vredesmissie bezorgdheid over het gebruik van een gevechtshelikopter en een groot aantal raketwerpers door de troepen van Gbagbo.¹⁷ Op de staatstelevisie werden dode burgers, onder wie Malinezen, Burkinezen en Senegalezen, opgevoerd als zijnde 'buitenlandse rebellen'.¹⁸

In het westen van het land rukte de FRCI snel verder op tegen de troepen die trouw aan Gbagbo waren gebleven. Op 28 maart 2011 veroverde de FRCI de westelijke stad Duékoué en de oostelijke stad Bondoukou.¹⁹ De verovering van Duékoué ging gepaard met ernstige mensenrechtenschendingen, die worden beschreven in paragraaf 3.3.1.

Nadat Ouattara's troepen in het oosten de stad Abengourou hadden ingenomen en in het westen de stad Issia, rukten ze op 30 maart 2011 verder op naar de hoofdstad Yamoussoukro, die kort daarop viel. Gbagbo, die in het nauw werd gedreven, bood een wapenstilstand aan, maar Ouattara's troepen trokken verder richting Abidjan, zonder noemenswaardige tegenstand. Nog dezelfde dag namen ze de cacaohaven San Pedro in.²⁰

Strijd op politiek niveau

De twee presidenten bleven ook op politiek niveau strijden om de macht. Op 10 maart 2011 woonde Alassane Ouattara een top bij van de Afrikaanse Unie (AU) in Addis Abeba, de hoofdstad van Ethiopië. Oorspronkelijk zouden zowel Gbagbo als Ouattara op de top aanwezig zijn, maar Gbagbo bleef uiteindelijk thuis. In een vergeefse poging om Ouattara's terugkeer onmogelijk te maken, verbood Gbagbo VN-vluchten boven Ivoorkust.²¹ Tijdens de top erkende de Afrikaanse Unie Ouattara als de enige president van Ivoorkust.²²

Na vier maanden tevergeefs onderhandelen over een oplossing van de verkiezingscrisis, gaven Ouattara en de leiders van de partijen RHDP, UDPCI, MFA en UPCI²³ op 29 maart 2011 een verklaring uit waarin ze het vertrouwen in een vreedzame oplossing opzegden.²⁴ Geen van de door de Afrikaanse Unie (AU) gestuurde onderhandelaars had Gbagbo tot dan toe tot vertrek kunnen bewegen.

¹⁶ Herziening van de strijdkrachten en samenvoeging van de twee legers was reeds voorzien in het Akkoord van Ouagadougou van 4 maart 2007. www.abidjan.net 'Presse: Ecrits offensants et injurieux pour le président et les Frci / Le CNP va frapper fort', 23 juni 2011 en Amnesty International, AFR 31/002/2011, mei 2011.

¹⁷ <http://www.rnw.nl/>, Crise ivoirienne: les armes lourdes du camp Gbagbo inquiètent l'ONU, 22 maart 2011.

¹⁸ NRC, De Ivoiriaanse burgeroorlog is al bezig, 24 maart 2011. Le Monde, Côte d'Ivoire: Gbagbo se livre à une démonstration de force dans un Abidjan en guerre, 27 maart 2011.

¹⁹ FRI, «Offensive généralisée» des forces pro-Ouattara en Côte d'Ivoire, 29 maart 2011. Volgens het Rode Kruis zouden in Duékoué minstens 800 doden zijn gevallen. De meeste slachtoffers zijn van de Guéré-stam, die Gbagbo steunt. Ouattara ontkende dat zijn leger betrokken was bij het bloedbad. De hoofdaanklager van het Internationale Strafhof, Luis Moreno Ocampo, maakte bekend dat hij onderzoek wil doen naar de massamoord in Duékoué.

²⁰ RFI, Les forces de Ouattara à 200 km d'Abidjan alors que Gbagbo appelle à un cessez-le-feu, 30 maart 2011. RFI, Côte d'Ivoire: les forces pro-Ouattara continuent leur progression, 31 maart 2011.

²¹ Le Monde, Réunion cruciale de l'Union africaine sur la crise en Côte d'Ivoire, 11 maart 2011.

²² RFI, L'UA reconnaît Alassane Ouattara comme le seul président de la Côte d'Ivoire, 11 maart 2011.

²³ Respectievelijk Henri Konan Bédié, Albert Mabri Toikeusse, Innocent Anaky Kobena en Mamadou Kone.

²⁴ <http://www.ivoirycostdemocracy.com/statement32911.php>.

Voor een militaire interventie was binnen de landenorganisatie onvoldoende steun. De VN eiste in de derde resolutie in drie maanden het vertrek van Gbagbo. De VN-Veilighedsraad nam op 30 maart 2011 unaniem resolutie 1975 aan, die de internationale troepen onder meer machtigde alle noodzakelijke middelen te gebruiken om burgers te beschermen en met name het gebruik van zware wapens te voorkomen.²⁵ De Europese Unie had eerder ook al sancties ingesteld en had tegoeden bevroren en een reisverbod ingesteld voor Gbagbo en zijn naaste medewerkers.²⁶

Aankomst pro-Ouattara troepen in Abidjan

Op 31 maart 2011 bereikten de milities van Ouattara de stad Abidjan, waar hevige gevechten uitbraken rond de staatszender *Radio Télévision Ivoirienne* (RTI). De strijd concentreerde zich verder rond de ambtswoning van Gbagbo.²⁷ Diens stafchef, generaal Philippe Mangou, vluchtte naar de Zuid-Afrikaanse ambassade.²⁸ De *Communauté économique des Etats de l'Afrique de l'Est* (CEDEAO) riep Gbagbo op te vertrekken "om een eind te maken aan het lijden".²⁹

Verscheidene hoge officieren van Gbagbo liepen over naar Ouattara. Binnen diens leger heerste onenigheid over de te volgen strategie tussen Ouattara's premier Guillaume Soro, die tevens tot minister van Defensie was benoemd, en de rebellenleider Ibrahim Coulibaly (IB), aanvoerder van het Onzichtbare Commando, die de meeste gevechten uitvoerde.³⁰ In sommige delen van de stad werd op grote schaal door jongeren geplunderd. De Franse troepenmacht Licorne³¹ evacueerde in het nauw geraakte Europeanen en maakte een einde aan plunderingen van hun huizen.³²

Ook de VN-Vredesmacht lag onder vuur. Begin april 2011 werd het hoofdkwartier van ONUCI met raketwerpers door Gbagbo's militairen beschoten. De VN evacueerden daarop 200 man personeel; ze werden eerst overgebracht naar de Franse militaire basis van Port-Bouët en vervolgens overgevlogen naar Bouaké.³³ Het Franse leger, dat sinds de onafhankelijkheid een legerbasis in Ivoorkust heeft en samenwerkt met de VN-soldaten, versterkte de eigen legermacht van ca. 900 man met 300 extra militairen.³⁴ Op 3 april 2011 bezetten de Fransen de internationale luchthaven, officieel om snelle repatriëring van Fransen mogelijk te maken.³⁵ Ongeveer 1500 buitenlanders, onder wie 700 Fransen, werden opgevangen op de Franse militaire basis.³⁶ Intussen deden bemiddelaars van CEDEAO³⁷ en de AU³⁸ tevergeefse pogingen de partijen aan de onderhandelingstafel te krijgen.³⁹

²⁵ RFI, L'ONU impose des sanctions contre Gbagbo et exige son départ, 29 maart 2011.

²⁶ France 24, L'Union européenne renforce ses sanctions contre le camp Gbagbo, 14 januari 2011.

²⁷ Le Monde, A Abidjan, Laurent Gbagbo isolé et encerclé, 1 april 2011. RFI, La bataille d'Abidjan continue, 1 april 2011. RFI, La bataille pour le contrôle du pouvoir a repris à Abidjan, 2 april 2011.

²⁸ <http://fr.allafrica.com/>, Ouattara lance un ultimatum à Gbagbo, Mangou se réfugie à l'ambassade d'Afrique du Sud, 31 maart 2011.

²⁹ AFP, La Cédéao appelle Gbagbo à partir pour "mettre fin aux souffrances", 1 april 2011.

³⁰ NRC, Abidjan is een slagveld, 4 april 2011.

³¹ Licorne is een Franse strijdmacht die sinds september 2002 in Ivoorkust aanwezig is.

³² AFP, Les forces en présence dans la crise en Côte d'Ivoire, 31 maart 2011.

³³ www.slateafrique.com, Direct Côte d'Ivoire - L'ONU et la France répliquent aux pro-Gbagbo, 3 april 2011.

³⁴ Le Monde, Paris renforce le dispositif de la force "Licorne" à Abidjan, 3 april 2011. De Franse troepenmacht 'Licorne' is sinds september 2002 aanwezig in Ivoorkust, ter ondersteuning van de missie van de Verenigde Naties (ONU). De Fransen zijn er ook om hun 12.000 landgenoten in bescherming te kunnen nemen. Dat Franse troepen in Ivoorkust actief kunnen zijn, werd vastgelegd in een akkoord na de onafhankelijkheid van het land in 1960.

³⁵ www.france24.com, La force française Licorne prend le contrôle de l'aéroport d'Abidjan, 3 april 2011. Volgens het Franse weekblad L'Express stond Frankrijk vanaf het begin van de crisis voor een dilemma: ingrijpen kon het neokoloniale imago van Frankrijk versterken en een oorlog veroorzaken of verheugen. Maar niet ingrijpen kon de 15.000 Franse burgers in Ivoorkust in gevaar brengen. L'Express, La France face au dilemme ivoirien, 10 december 2011.

³⁶ RFI, Abidjan attend la bataille finale, 3 april 2011.

Op 4 april 2011 bombardeerden helikopters van Licorne en ONUCI daarop het paleis van Gbagbo en de militaire kampen Agban en Akouédo. De Fransen kwamen in actie op verzoek van ONUCI.⁴⁰ VN-chef Ban Ki-moon verklaarde dat hij opdracht had gegeven voor de actie uit zelfverdediging en om burgers te beschermen. Volgens Ban Ki-moon waren burgers en VN-soldaten de dagen daarvoor door militairen van Gbagbo aangevallen met zware wapens (mortieren, granaatwerpers en machinegeweren).⁴¹ Gbagbo, zijn echtgenote Simone⁴² en enkele naaste medewerkers doken voor de bombardementen onder in een bunker onder het paleis. Gbagbo's minister van Buitenlandse Zaken en twee van zijn staf-generaals zochten een heenkomen bij de Franse ambassade.⁴³

Nadat onderhandelingen tussen de VN en de Franse ambassadeur met Gbagbo's legerleiding niets hadden uitgehaald⁴⁴, werd Gbagbo's bunker op 6 april 2011 bestormd door het leger van Alassane Ouattara.⁴⁵ Ondanks zware internationale druk weigerde Gbagbo een document te ondertekenen om de macht over te dragen aan Ouattara.⁴⁶

Op 7 april 2011 werd de bestorming van de bunker van Gbagbo door het leger van Ouattara voortgezet.⁴⁷ Helikopters van de VN en Licorne schakelden daarbij zowel zwaar wapentuig als voertuigen van Gbagbo uit. De FRCI van Ouattara stuitte op zware weerstand van Gbagbo's presidentiële garde en jeugdmilities. FRCI-militairen probeerden zich een weg te forceren door de hekken in brand te steken, maar moesten zich uiteindelijk terugtrekken.⁴⁸ Het leger van Gbagbo beschoot de residentie van de Franse ambassadeur.⁴⁹ Ouattara riep de Europese Unie op de economische sancties tegen zijn land te beëindigen. Ook verzocht hij de centrale bank van het land haar filialen te heropenen zodat het financiële verkeer in het land weer op gang kon komen. De EU hief daarop de sancties, die vooral gericht waren op de cacaosector en de havens van Abidjan en San Pedro, op.⁵⁰

Volgens VN-chef Ban Ki-moon hadden de troepen van Gbagbo de onderhandelingen, die op 5 april 2011 waren begonnen, aangegrepen om zich te hergroeperen. Vervolgens hadden Gbagbo's troepen (opnieuw) zware wapens tegen de burgerbevolking ingezet. Ook hadden zij patrouilles van ONUCI en het Golf Hotel

³⁷ De presidenten van Bénin (Boni Yayi), Sierra Leone (Ernest Koroma) en Kaap Verdië (Pedro Pires).

³⁸ De president van Kenya (Raila Odinga).

³⁹ Le Monde, Côte d'Ivoire: les négociations restent au point mort, 4 april 2011.

⁴⁰ Le Monde, Côte d'Ivoire: l'ONU et la France bombardent le palais de Gbagbo, 4 april 2011.

⁴¹ <http://www.unric.org/>, Côte d'Ivoire: Ban Ki-moon a ordonné une opération militaire des Casques bleues, 4 april 2011. In 2005 hebben de VN zichzelf de mogelijkheid gegeven desnoods gewapenderhand inbreuk te maken op de soevereiniteit van lidstaten. Daarvoor is het politieke instrument ontwikkeld van de 'verantwoordelijkheid om te beschermen', de Responsibility to Protect (R2P): Als een regering zélf de veiligheid van haar bevolking niet kan of wil garanderen, dan is het de verantwoordelijkheid van de buitenwereld om voor die bescherming te zorgen.

⁴² Simone Gbagbo (1949) wordt door veel Ivorianen gezien als de kwade genius achter haar man Laurent.

⁴³ AFP, Gbagbo/négociations: Fillon confirme, 5 april 2011.

⁴⁴ <http://news.abidjan.net/>, Côte d'Ivoire: Laurent Gbagbo continue de négocier sa reddition, malgré ses démentis, 5 april 2011.

⁴⁵ NRC, Bestorming bunker Gbagbo mislukt, patstelling houdt aan, 6 april 2011.

⁴⁶ Le Monde, Les forces de Ouattara assiègent la résidence de Gbagbo, 7 april 2011.

⁴⁷ <http://www.afriscoop.net/>, Côte d'Ivoire: la France bombarde à nouveau la résidence de Gbagbo, 7 april 2011.

⁴⁸ NRC, Bestorming residentie Gbagbo voortgezet, 7 april 2011.

⁴⁹ Le Figaro, La demeure de l'ambassadeur de France visée à Abidjan, 8 april 2011.

⁵⁰ Le Figaro, La demeure de l'ambassadeur de France visée à Abidjan, 8 april 2011.

van Ouattara beschoten. Daarom zetten de VN en Frankrijk op 10 april 2011 opnieuw gevechtshelikopters in om de residentie van Gbagbo te beschieten.⁵¹

2.2 Periode arrestatie Gbagbo op 11 april tot half september 2011

Op 11 april 2011 werden ex-president Laurent Gbagbo en zijn echtgenote Simone in hun bunker gearresteerd door soldaten van Ouattara.⁵² Bij de gevangenneming zelf waren geen Franse soldaten betrokken, maar die ondersteunden de actie wel met beschietingen vanuit helikopters.⁵³ Na de aanhouding werd Gbagbo onder toezicht van de Verenigde Naties in bewaring gesteld. President Alassane Ouattara gelastte een strafrechtelijk onderzoek naar oud-president Laurent Gbagbo en vroeg de Gbagbo-milities van studenten en werkloze jongeren om de strijd op te geven.⁵⁴ Hij stelde ook een waarheids- en verzoeningscommissie in het vooruitzicht die massamoord, oorlogsmisdrijven en andere mensenrechtenschendingen aan het licht moest brengen.⁵⁵ Ouattara vroeg daarnaast het Internationaal Strafhof een onderzoek in te stellen naar de in Duékoué gepleegde massamoorden.⁵⁶ (zie paragraaf 3.3.1. Bloedbad Duékoué)

Na de arrestatie van Gbagbo zwoeren de overgelopen generaals Philippe Mangou, stafchef van het leger, Edouard Tiapé Kassaraté, hoofd van de *gendarmérie*, Brédou M'bia, hoofd van de *Police nationale* en Nicolas Kouakou, hoofd van het *Centre de commandement intégré*, trouw aan Ouattara.⁵⁷ Generaal Philippe Mangou riep de (voormalige FDS) strijdkrachten, de veiligheidsdiensten en de politie op zich achter Ouattara te scharen en weer aan het werk te gaan.⁵⁸

Toen de (meeste) gevechten beëindigd waren, was er aanzienlijke schade in verschillende delen van Abidjan. Frankrijk zegde 400 miljoen euro toe voor noodhulp aan de bevolking en het herstel van openbare gebouwen.⁵⁹ De EU beloofde 180 miljoen euro voor voedsel en sanitaire voorzieningen.⁶⁰ Ook de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds zegden steun toe.

Ouattara had weliswaar de militaire strijd gewonnen, maar niet met een volwaardig en gedisciplineerd leger. Voormalige rebellenleiders, *warlords* uit het noorden, hadden een grote bijdrage geleverd aan de overwinning, evenals het Onzichtbare Commando. Gewapende burgers uit het noorden hadden zich aangesloten bij de FRCI en bezetten, samen met 'echte' FRCI-militairen politiebureaus, die door pro-Gbagbo milities waren gebruikt als commando-centra. Voormalige rebellen, (hulp)militairen en pro-Ouattara milities gebruikten hun wapens ook om te

⁵¹ <http://www.un.org/> Côte d'Ivoire: l'ONUCI et la Force Licorne interviennent à la demande de Ban Ki-moon, 10 april 2011.

⁵² <http://www.france-info.com/>, Récit de l'arrestation de Gbagbo en maillot de corps, après 11 ans de pouvoir, 11 april 2011.

⁵³ NRC, Parijs minimaliseert zijn belangrijke rol, 12 april 2011.

⁵⁴ <http://ci.tf1>, Ouattara promet que Gbagbo sera jugé et appelle au calme, 12 april 2011. Op het moment van de aanhouding van Gbagbo liepen honderden milities van Gbagbo rond in Abidjan. Velen van hen hadden geen geld en geen eten, alleen een wapen. Het machtsvacuüm na de verkiezingen in november leidde tot wetteloosheid, plunderingen en verkrachtingen. Zie NRC, Gbagbo is weg, de wetteloosheid is blijven hangen, 12 april 2011.

⁵⁵ <http://www.france-info.com>, La Côte d'Ivoire (enfin) sans Gbagbo: Ouattara promet "une nouvelle ère d'espérance", 11 april 2011.

⁵⁶ <http://www.lepoint.fr>, Ouattara demande à la CPI d'enquêter sur les massacres, 14 april 2011. Op 3 mei 2011 voegde Ouattara de daad bij het woord en schreef zijn brief aan het Strafhof. Zie RFI, Côte d'Ivoire: Alassane Ouattara demande à la CPI d'enquêter, 19 mei 2011.

⁵⁷ <http://www.afriqueavenir.org>, Trois généraux pro-Gbagbo font allégeance à Ouattara après l'arrestation de Gbagbo, 12 april 2011.

⁵⁸ <http://news.abidjan.net/>, Le chef d'état-major ivoirien appelle à se rallier à Ouattara, 13 april 2011.

⁵⁹ Le Figaro, Côte d'Ivoire: aide française de 400M€, 12 april 2011.

⁶⁰ <http://www.europa-eu-un.org/> Ivory Coast: EU Commissioner Piebalgs announces €180 million recovery package, 12 april 2011.

plunderen en creëerden daarmee een gevoel van onveiligheid onder de burgerbevolking. Op 27 april 2011 werd Ibrahim Coulibaly (IB) van het Onzichtbare Commando gedood tijdens hevige gevechten met de FRCI.⁶¹ Ouattara had Coulibaly kort daarvoor gevraagd zijn mannen te ontwapenen, nadat in Abidjan en San Pedro strijd was uitgebroken met het regeringsleger.⁶² Coulibaly had dit geweigerd, hij wilde erkenning voor zijn rol in het verdrijven van Gbagbo.⁶³

Yopougon, het laatste bastion van de burgermilities van Gbagbo, werd op 4 mei 2011 ingenomen door de FRCI na een felle strijd waarbij veel doden vielen.⁶⁴ Voordat de pro-Gbagbo-milities op de vlucht sloegen, staken ze rechtbanken, politiebureaus en legerkazernes in brand.⁶⁵

Op 5 mei 2011 ratificeerde de Constitutionele Raad de overwinning van Alassane Ouattara bij de presidentsverkiezingen in november 2010. Daarmee werd een eerdere uitspraak van het Hof, dat de verkiezingsuitslag verwierp, teruggedraaid. De voorzitter van de Raad, Paul Yao N'dre, meende dat hem niets te verwijten viel.⁶⁶

Beëdiging Ouattara

Op 6 mei 2011 legde Ouattara de eed af als president.⁶⁷ Eerder had Gbagbo vanuit de gevangenis in Korhogo zijn aanhangers opgeroepen om hun politieke ruzies bij te leggen en te helpen bij het opbouwen van de zwaar gehavende economie.⁶⁸ Vlak daarna werd na ruim vier maanden, de export van cacao hervat. Het vrachtschip Askabat voer op 10 mei 2011 met 1700 ton cacao bonen de haven van Abidjan uit.⁶⁹

Op 21 mei 2011 werd Alassane Ouattara als president ingehuldigd in de hoofdstad Yamoussoukro.⁷⁰ De ceremonie werd bijgewoond door twintig Afrikaanse staatshoofden, secretaris-generaal Ban Ki-moon van de Verenigde Naties en president Nicolas Sarkozy van Frankrijk. Ouattara riep de bevolking (nogmaals) op tot eenheid en verzoening. Hij verklaarde dat Guillaume Soro, de legerleider van de FRCI die hem aan de macht had geholpen, zou aanblijven als premier en als minister van Defensie.

De rest van zijn nieuwe kabinet van 36 ministers (waarvan 5 vrouwen) maakte hij bekend op 1 juni 2011. De nieuwe regering bestond uit 14 leden van de presidentspartij *Rassemblement des républicains* (RDR), 8 van de *Parti démocratique de Côte d'Ivoire* (PDCI) van voormalig president Bédié, 5 van de *Forces Nouvelles*, 5 uit het maatschappelijk middenveld en enkele leden van kleinere partijen. Het *Front populaire ivoirien* (FPI) van Gbagbo had te kennen gegeven niet

⁶¹ <http://www.afriquejet.com/>, Côte d'Ivoire: De violents combats opposent les FRCI au 'Commando invisible', 28 april 2011.

⁶² President Ouattara had aanvankelijk weinig controle over de FRCI, die in eerste instantie werden aangevoerd door vijf verschillende krijgsheren. Zie verder hoofdstuk 3.5 Strijdkrachten.

⁶³ NRC, Militieleider Ivoorkust dood, 28 april 2011.

⁶⁴ Le Monde, Côte d'Ivoire: Yopougon, dernier bastion pro-Gbagbo à Abidjan, sous contrôle, 4 mei 2011. Gbagbo's militie hadden de weken daarvoor tientallen burgers vermoord. Vooral moslims en immigranten moesten het ontgelden.

⁶⁵ NRC, President Ouattara is nu leider van rechteloos Ivoorkust waar duizenden sjofele militairen de orde proberen te bewaken, 10 mei 2011.

⁶⁶ De Ivoriaanse opperrechter Paul Yao N'dre zei hierover: 'We zijn allemaal verantwoordelijk voor wat er gebeurd is; de huidige president, de vorige president Gbagbo, burgers, de media die het vuurtje aangewakkerd hebben, iedereen. Er is geen individuele verantwoordelijkheid.' BBC, Ivory Coast court chief Paul Yao N'dre rejects blame, 22 april 2011.

⁶⁷ RFI, Le président Ouattara prête serment officiellement ce vendredi, 6 mei 2011.

⁶⁸ NRC, Ivoriaans Hof erkent overwinning Ouattara, 6 mei 2011.

⁶⁹ Jeune Afrique, Côte d'Ivoire: reprise des exportations de cacao, 11 mei 2011

⁷⁰ AFP, Ouattara, un technocrate policé à la tête d'un pays divisé, 22 mei 2011.

mee te willen doen, omdat vrijlating van hun leider een eerste voorwaarde was voor deelname aan regering van nationale eenheid.⁷¹

Begin juni 2011 presenteerde een onafhankelijke onderzoekscommissie van de VN een onderzoek gedaan naar de mensenrechtenschendingen in Ivoorkust tijdens de post-electorale crisis. Volgens de commissie waren er talloze bewijzen van ernstige schendingen van de mensenrechten en van internationaal recht, gepleegd door de verschillende partijen in het conflict. De commissie schatte dat er ongeveer 3.000 mensen gedood waren tijdens de crisis na de laatste verkiezingen. Dit cijfer werd vervolgens door de meeste organisaties overgenomen en gehanteerd als het officiële dodencijfer.

Volgens de commissie ontstonden de politieke crisis en het gewapende conflict omdat oud-president Gbagbo had geweigerd de verkiezingsresultaten te accepteren. Onderliggende redenen voor de grootschalige, ernstige mensenrechtenschendingen waren volgens de Commissie onder andere 'de instrumentalisatie van de etnische kwestie, de manipulatie van de jeugd door politieke actoren om ze in te zetten als instrument van geweld en onopgeloste vraagstukken van grondeigendom'.⁷²

De Hoge Commissaris voor de Mensenrechten oordeelde in juni 2011 dat de mensenrechtensituatie in Ivoorkust 'precair' bleef. De politieke crisis in het land had een klimaat van onveiligheid en straffeloosheid gecreëerd. Er bestond nog steeds een veiligheidsvacuüm omdat veel politieagenten en *gendarmes* niet meer op hun post waren en veel politiebureaus waren geplunderd en vernield.⁷³

Een rapport van Amnesty International, dat uitkwam in juni 2011, meldde dat verschillende personen willekeurig worden gevangengehouden, zonder aanklacht of proces. Ten minste 21 Gbagbo-getrouwen, waaronder de oud-premier en de oud-minister van Buitenlandse Zaken, worden vastgehouden in hotel Pergola in Abidjan.⁷⁴ Zij zouden geen toegang hebben tot externe communicatiemiddelen zoals internet of telefoon en mogen geen bezoek ontvangen van familieleden. Ook Laurent Gbagbo zelf, zijn echtgenote Simone, Pascal N'guessan (voorzitter van de partij van Gbagbo(FPI)) en enkele anderen zitten vast in het noorden van het land. Amnesty was met name bezorgd over 23 politici en militairen die gevangen worden gehouden in een kleine cel in een militair kamp in Korhogo.⁷⁵

Een bezoek van ONUCI aan de gevangenen twee maanden later leidde echter tot een mildere conclusie. Op 11 augustus 2011 meldde Guillaume Ngefa, interim chef van de Mensenrechten divisie, dat er geen martelingen waren geconstateerd, maar dat er wel 'zaken verbeterd kunnen worden' voor de gevangenen. Simone Gbagbo zou tevreden zijn met de manier waarop zij wordt behandeld. Ook de gevangenen in andere centra leven onder acceptabele omstandigheden, afgezien van hun isolement. Alleen in Bouna zijn de hygiënische standaarden niet toereikend.⁷⁶

⁷¹ Twenty-eighth report of the Secretary-General on the United Nations Operation in Côte d'Ivoire, 24 June 2011, S/2011/387 en RFI, Côte d'Ivoire le nouveau gouvernement connu, 2 juni 2011.

⁷² Human Rights Council, Report of the independent, international commission of inquiry on Côte d'Ivoire, seventeenth session, A/HRC/17/48, 6 juni 2011 en AFP, 'UN probes crimes against humanity in I.Coast', 10 juni 2011.

⁷³ Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the situation of human rights in Côte d'Ivoire, Human Rights Council, seventeenth session, A/HRC/17/49 10 juni 2011.

⁷⁴ Later zijn een aantal van hen vrijgelaten, zie paragraaf 3.5.6 Detentie oppositie en militairen.

⁷⁵ <http://reliefweb.int/>, Amnesty International, 'Des dizaines de partisans de Laurent Gbagbo en détention sans inculpation', 21 juni 2011. Amnesty International, Côte d'Ivoire: Détention arbitraire des partisans avérés ou presumed de Laurent Gbagbo, juni 2011.

⁷⁶ <http://reliefweb.int> UN News service, La détention des ex-dignitaires pourrait être meilleure – ONU, 11 augustus 2011 en UN News service, Extrajudicial executions carried out in Côte d'Ivoire, UN reports, 11 augustus 2011.

Na de gevangenneming van Gbagbo konden de contacten met de internationale gemeenschap weer genormaliseerd worden. De Raad van de EU besloot op 27 april 2011 om de sancties tegen de laatste Ivoiriaanse bedrijven op te heffen. De maatregelen waren ingesteld om Laurent Gbagbo economisch te isoleren tijdens de crisis na de verkiezingen. Sancties tegen andere bedrijven en overheidsinstellingen waren al eerder opgeheven op 8 en 29 april 2011.⁷⁷

Tevens maakte de Raad van Bestuur van het IMF op 8 juli 2011 bekend dat het akkoord ging met een uitbetaling van 129 miljoen dollar aan Ivoorkust door middel van de *Rapid Credit Facility* (RCF). Een in 2009 toegezegde lening van ongeveer 565 miljoen dollar onder de *Extended Credit Facility* (ECF) was komen te vervallen tijdens de politieke crisis.⁷⁸

President Ouattara maakte verschillende benoemingen op hoge posten bekend. Op 7 juli 2011 benoemde hij generaal Soumaïli Bakayoko tot stafchef van het nieuwe leger, de *Forces républicaines de Côte d'Ivoire* (FRCI).⁷⁹ Op 25 juli 2011 werd Francis Wodié, oud-minister van Onderwijs en presidentskandidaat voor de verkiezingen van 2000, aangesteld tot president van de Constitutionele Raad. Hij volgde Paul Yao N'Dré op, die in opspraak raakte toen hij in december 2010 – tegen de mening van de Onafhankelijke Verkiezingscommissie in – verklaarde dat President Gbagbo winnaar van de verkiezingen was.⁸⁰

Strijd tegen straffeloosheid

President Ouattara bleef benadrukken dat schenders van mensenrechten van de beide kampen gestraft moeten worden. Op 20 juli 2011 stelde hij een onderzoekscommissie in naar mensenrechtenschendingen begaan tijdens de recente politieke crisis. De commissie zal geen strafrechtelijke onderzoeken uitvoeren, maar zal zich richten op het begrijpen 'hoe en waarom zulke ernstige en massale schendingen' hebben kunnen plaatsvinden. De onderzoekers krijgen zes maanden de tijd om hun conclusies te trekken.⁸¹ Eind juli 2011 gaf de president een persconferentie op het VN-hoofdkwartier waarbij hij beloofde dat de schuldigen van mensenrechtenschendingen van beide kampen gestraft zullen worden en dat oud-president Gbagbo met waardigheid behandeld zal worden.⁸²

Aanklachten

Meer dan een tiental Gbagbo-getrouwen, waaronder de voorzitter van zijn partij, werden begin augustus in staat van beschuldiging gesteld. De aanklachten betreffen voornamelijk schending van de staatsveiligheid. Enkele tientallen nauwe medewerkers van de oud-president zijn inmiddels aangeklaagd voor verschillende misdrijven. In juni 2011 werden de ministers voor Financiën en Buitenlandse Zaken, en de ex-premier gearresteerd.⁸³

Op 18 augustus 2011 werden president Gbagbo en zijn vrouw Simone officieel in staat van beschuldiging gesteld wegens 'economische misdrijven', waaronder zware diefstal (*vol aggravé*), inbreuk op de nationale economie, verduistering van gemeenschapsgeld en plundering. De oud-president wordt nog steeds vastgehouden

⁷⁷ Council of the European Union, 'Côte d'Ivoire: EU lifts the restrictions on the three remaining entities on the list', 12052/11 PRESSE 198, 27 juni 2011.

⁷⁸ 'IMF, IMF Executive Board Approves USD 129 Million Disbursement to Côte d'Ivoire Under the Rapid Credit Facility', IMF Press release No. 11/172, 8 juli 2011

⁷⁹ <http://news.abidjan.net>, API, Le général de division Soumaïla Bakayoko nommé chef d'Etat-major des FRCI, 7 juli 2011.

⁸⁰ France Soir, Côte d'Ivoire ; Chronologie des événements depuis mai 2011', 20 augustus 2011

⁸¹ RFI, Côte d'Ivoire ; une commission d'enquête pour faire la lumière sur les exactions commises après les élections, 21 juli 2011.

⁸² Nations Unies, Département de l'Information, 'Conférence de presse du Président de la Côte d'Ivoire, Alassane Ouattara', Communiqué de presse, 27 juli 2011.

⁸³ www.trust.org/alertnet, 'Gbagbo party chief and 12 others charged', Alertnet, 10 augustus 2011.

in een bewaakte villa in Korhogo. Zijn echtgenote verblijft in een huis in Odienné in het noordwesten van het land.⁸⁴

Het parket van Abidjan vaardigde eind augustus 2011 nieuwe internationale arrestatiebevelen uit voor zeven personen uit de entourage van ex-president Gbagbo. Die betreffen voornamelijk ex-ministers die zijn aangeklaagd wegens economische misdrijven.⁸⁵ Er zijn echter nog geen mensen van het pro-Ouattara kamp aangeklaagd.

Op 6 september 2011 kwam de Commissie Dialoog, Waarheid en Verzoening voor het eerst bijeen onder voorzitterschap van oud-premier Konan Banny. De Commissie wordt officieel geïnstalleerd op 28 september. De Waarheidscommissie staat voor grote uitdagingen, daar tot nu toe slechts arrestatiebevelen zijn uitgevaardigd tegen Gbagbo-getrouwen. Dit wekt bij critici de verdachtmaking op dat 'overwinnaarsrecht' wordt uitgevoerd.⁸⁶

2.3 Verkiezingen

Parlementsverkiezingen staan gepland voor het einde van het jaar. Recentelijk zijn 14 van de 31 commissarissen van de nieuwe kiescommissie benoemd. Het wordt niet haalbaar geacht om voor het einde van 2011 nog verkiezingen te houden.

<http://news.abidjan.net/h/408840.html>

⁸⁴ Le Figaro, Le couple Gbagbo inculpé de crimes économiques, 18 augustus 2011, <http://www.lefigaro.fr/international/2011/08/18/01003-20110818ARTFIG00495-le-couple-gbagbo-inculpe-de-crimes-economiques.php>

⁸⁵ Le Figaro, Gbagbo/proches/ : 7 mandats d'arret', Le Figaro – Flash Actu, 25 augustus 2011. <http://abidjan.news.net/> De nouveaux mandats d'arret internationaux décernés contre des pro-Gbagbo, 26 augustus 2011 <http://news.abidjan.net/h/408840.html> 26 augustus 2011.

⁸⁶ RFI, Côte d'Ivoire: la première réunion de travail pour les membres de la Commission Vérité et Réconciliation, 6 september 2011 en <http://www.abidjan.net>, 'Réconciliation/Banny à propos des assises de la commission Dvr : "Chacun doit reconnaître sa part dans l'écriture de la page peu glorieuse de notre histoire"', 7 september 2011. Wel wijzen waarnemers erop dat het riskant is de voormalige warlords nu al aan te pakken, hun soldaten identificeren zich meer met de commandanten dan met de regering en zouden in opstand kunnen komen.

3 Veiligheidssituatie

3.1 Veiligheidssituatie algemeen

De veiligheidssituatie in Ivoorkust werd gedurende de verslagperiode bepaald door de politieke crisis na de presidentsverkiezingen van 31 oktober 2010 en 28 november 2010. Volgens diverse bronnen werden tijdens de crisis ernstige mensenrechtenschendingen gepleegd, waarbij ongeveer 3.000 doden vielen en een groot aantal gewonden.⁸⁷ De mensenrechtenschendingen werden begaan door beide kampen, vaak op gewelddadige wijze. De zwaarste incidenten vonden plaats in Abidjan en in het westen, met name langs de route Duékoué -Toulepleu, evenals in de driehoek Divo-Lakota-Gagnoa.⁸⁸

De gevechten in het westen begonnen toen de FDS op 23 februari 2011 het jarenoude staakt-het-vuren verbrak door posities van de FAFN aan te vallen in Bounta. Daarop veroverden troepen van de FAFN geleidelijk steeds meer steden, tot aan de inname van Abidjan. De troepen die Gbagbo trouw waren gebleven vroegen hulp van milities (FESCI en GPP in Abidjan en APWE, FLGO en UPRGO in het westen van het land) en bij huurlingen. De FDS had te kampen met desertie binnen eigen gelederen. De troepen van zone-commandanten van de FAFN versterkten zichzelf op hun beurt met milities, zoals het Onzichtbare Commando in Abidjan, de Dozo jagers in het westen (zie paragraaf over Dozo's) en deserteurs van de FDS. De FDS-troepen die trouw waren gebleven aan Gbagbo leken niet langer te opereren onder hun gebruikelijke bevelstructuur.

Met de arrestatie van Gbagbo op 11 april 2011 door troepen van Ouattara (zie 2.2 politieke ontwikkelingen), brak een periode aan waarin de zeer slechte veiligheidssituatie langzaam verbeterde. Wel waren er nog geïsoleerde gevechten en gewelddadigheden tegen burgers. De troepen van de FRCI gingen op zoek naar huurlingen en de laatste milities, waarbij ze op hun beurt ook geweld gebruikten tegen de burgerbevolking.⁸⁹

Volgens verschillende bronnen is de veiligheidssituatie in Ivoorkust sinds het einde van de crisis vanaf mei 2011 langzaam verbeterd en rustiger geworden. Vanaf half augustus 2011 hebben zich relatief weinig geweldsincidenten meer voorgedaan. Sinds half september zijn veel FRCI-militairen, die eerder het straatbeeld bepaalden, weer gestationeerd in hun kazernes. (zie ook 3.5.2) Daarnaast is het niveau van de criminaliteit begin september 2011 weer gelijk aan het niveau in 2009.⁹⁰

Volgens een door de VN-opgestelde veiligheidschaal heeft het grootste deel van Ivoorkust, inclusief Abidjan, half september veiligheidsniveau 3. Op het hoogtepunt van de crisis had Abidjan niveau 5.

⁸⁷ Tijdens de crisis gingen de ordediensten van Gbagbo langzaam over tot het gebruik van steeds zwaardere wapens en oorlogsmaterieel. Deze trend was begonnen nadat ordediensten van de politie, in nauwe samenwerking met diverse onderdelen van het leger, een pro-Ouattara manifestatie op 16 december 2010 bloedig hadden neergeslagen. Daartegenover organiseerden jongeren in de wijken zelfverdedigingsgroepen, met aan het hoofd daarvan FAFN-commandanten, om de bevolking te beschermen. Ze maakten wapens buit die werden achtergelaten door de FDS.

⁸⁸ Conseil des droits de l'homme. 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', A/HRC/17/48, 8 juni 2011. Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him dead - Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011 en Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

⁸⁹ Conseil des droits de l'homme', Rapport de la Commission d'enquête international indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011. Tussen half juli en half augustus 2011 werden, voornamelijk door FRCI-militairen, nog 26 buitengerechtelijke executies en vele andere mensenrechtenschendingen gepleegd. Zie Ocha, Situation report no. 15, 8 september 2011.

⁹⁰ In de periode eind augustus-begin september vonden in Abidjan vijf inbraken plaats, twaalf gevallen van car jacking, een moord, negen gewapende overvallen waarvan één inclusief een poging tot verkrachting.

Het noordwesten van het land heeft niveau 2 en het westen niveau 2 – 4.⁹¹ Vooral in het westen is de veiligheidssituatie op veel plaatsen nog kwetsbaar. De VN-missie is mede met het oog hierop verlengd.

De situatie in Ivoorkust is nog wel fragiel te noemen en veel mensen hebben nog een gevoel van onveiligheid. Dit heeft onder andere te maken met het feit dat een groot aantal voormalige rebellen nog niet is opgenomen in het leger, er nog veel wapens circuleren (zie ook 3.5.4) en er nog geruchten zijn over mogelijke rebellie. Ook zijn veel politiebureaus en rechtbanken, die in brand zijn gestoken tijdens de crisis, nog niet herbouwd en zijn veel gevangenen buiten gebruik. Van de ongeveer 12.000 ontsnapte gevangenen tijdens de crisis zijn pas 200 à 250 mensen weer opgepakt.⁹² Om de situatie verder te stabiliseren en het gevoel van onveiligheid te verminderen voeren in het hele land VN-militairen en VN-politie samen met de FRCI en de lokale politie patrouilles uit, vooral daar waar problemen worden gemeld of zich mogelijk zouden kunnen voordoen. Er is een landelijk telefoonnummer ingevoerd waar burgers incidenten kunnen melden.⁹³

Hieronder volgt per deelgebied een overzicht van de belangrijkste incidenten en mensenrechtenschendingen. Sommige deelgebieden worden apart besproken, zoals de wijk Yopougon in Abidjan, omdat daar veel gevechten hebben plaatsgevonden. Deze lijst is echter niet uitputtend en betreft slechts de gedocumenteerde gevallen. Voor bepaalde incidenten wordt korthedshalve verwezen naar de rapporten waarin zij worden beschreven.

3.2 Abidjan

3.2.1 Abidjan tijdens de crisis

Tijdens de crisis was Abidjan het belangrijkste strijdtoneel van de gevechten tussen beide kampen. Door de hele stad heen werden mensenrechten geschonden. Half maart 2011 gingen pro-Gbagbo FDS-militairen (daarbij geholpen door de BAE, CECOS, *gendarmerie* en *Garde républicaine*) door met repressie van bevolkingsgroepen die ervan werden beschuldigd trouw te zijn aan Ouattara, met name in de wijken Yopougon, (zie 3.2.3) Williamsville, Attécoubé, Adjamé en Abobo (zie 3.2.4). Zij gebruikten zware wapens en doodden tussen 13 en 22 maart 2011 zeker veertig personen, waaronder vrouwen, kinderen en ouderen. Enkele honderden personen raakten gewond en hele wijken vluchtten voor de gewelddadigheden die hierop volgden.⁹⁴ Met name immigranten uit West-Afrika⁹⁵ en actieve leden van politieke partijen gelieerd aan Ouattara waren het doelwit.⁹⁶

⁹¹ De VN-veiligheidsschaal is als volgt: Niveau 1 = minimal (rare limited threats), 2 = low (occasional limited threats), 3 = moderate (occasional multiple threats), 4 = substantial (frequent multiple threats), 5 = high (continuous multiple threats), 6 = extreme (generalized major threats). De beoordeling is gebaseerd op een evaluatie van de bedreigingen (threats) en risico's (hazards). De bedreigingen kunnen afkomstig zijn uit de categorieën: armed conflict, terrorism, crime, civil unrest en hazards. Zie <http://eisf.eu/resources/library/UNDSS%20SLM%20SRM.pdf>

In het westen van Ivoorkust waren de veiligheidsniveaus half september 2011 als volgt: Daloa 3, Guiglo 4, Man 2, Odienné 2, San Pedro-Tabou 3, Seguela 2.

⁹² NB: hieronder bevonden zich ook politieke gevangenen van het Gbagbo bewind. Begin maart 2011 ontsnapten bijvoorbeeld 5.300 gedetineerden uit de MACA-gevangenis (Maison d'arrêt et de correction d'Abidjan) met behulp van het Onzichtbaar Commando. Zie AFP, Côte d'Ivoire: les détenus de la prison d'Abidjan ont été libérés (témoins), 31 maart 2011. Na een ingrijpende verbouwing met de hulp van UNOCI-vredestroepen werd de MACA-gevangenis op 16 augustus 2011 heropend. Zie RFI, Inauguration de la nouvelle Maison d'arrêt et de correction d'Abidjan, 16 augustus 2011.

⁹³ In heel Ivoorkust komen dagelijks gemiddeld 100 meldingen binnen.

⁹⁴ Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011.

⁹⁵ Sommige van deze immigranten zijn al twee of drie generaties geleden naar Ivoorkust gekomen.

⁹⁶ [Http://reliefweb.int](http://reliefweb.int), Human Rights Watch, 'Côte D'Ivoire ; West African Immigrants Massacred', 31 maart 2011.

Pro-Gbagbo milities richtten tijdens de postelectorale crisis tientallen wegversperringen op, waar ze identiteitsbewijzen van passanten controleerden. Degenen die afkomstig waren uit het noorden van Ivoorkust of uit buurlanden zoals Burkina Faso of Mali, werden systematisch vermoord, vaak op wrede wijze. In maart en april 2011 zouden Gbagbo-getrouwen tientallen personen hebben gedood.⁹⁷

3.2.2 Abidjan na de val van Gbagbo

Vanaf begin april en vooral na de arrestatie van Laurent Gbagbo op 11 april 2011 werd de wijk Yopougon in Abidjan het symbool van de strijd tussen de beide kampen. (zie 3.2.3) Yopougon was vanouds een sterk Gbagbo bastion. Pro-Gbagbo milities en huurlingen vermoordden, voordat zij zich terugtrokken uit Abidjan, (vermeende) aanhangers van Ouattara.⁹⁸

Na 11 april 2011, en vooral vanaf begin mei, waren de rollen omgedraaid en was het vooral de FRCI die jacht maakte op pro-Gbagbo-militieleden. Deze zoektocht leidde tot mishandeling van bevolking behorend tot de Ebriés en Guérés, omdat men aannam dat zij Gbagbo-aanhangers waren. Bijna dagelijks was sprake van arbitraire detentie, martelingen, inhumane en mensonterende behandeling van individuen die ervan werden verdacht militieleden of informateurs te zijn.⁹⁹

Op 27 april 2011 werd de chef van het Onzichtbare Commando Ibrahim Coulibaly, bijgenaamd 'IB', gedood door de FRCI in het noorden van Abidjan.¹⁰⁰ Dit was een belangrijke stap naar een beëindiging van de vijandelijkheden, daar hij geweigerd had de strijd te staken.

Op 6 mei 2011 verklaarde Commandant Chérif Ousmane de stad bevrijd en de gevechten beëindigd.

Begin juni 2011 werden volgens de *Fédération internationale des droits de l'Homme* (FIDH) burgers nog steeds afgeperst. Slachtoffers waren bang om aangifte te doen in politiebureaus die vaak in brand waren gestoken of vernield.¹⁰¹ Na de slag om Abidjan, begin april 2011, had het overgrote (pro-Gbagbo) deel van de politie zijn uniform uitgetrokken en het werk neergelegd uit angst voor de FRCI. De nieuwe machthebbers moesten dreigen met ontslag om de agenten weer aan het werk te krijgen. Volgens de minister van Binnenlandse Zaken zouden op een totaal van 20.000 agenten, 96% van hen in het district Abidjan en 85% daarbuiten weer op zijn post zijn. Ivoorkust verzocht Frankrijk te helpen bij de uitrusting en opleiding van de agenten.¹⁰²

Begin juli 2011 was het betrekkelijk kalm in Abidjan, wel werden incidenten van inbraak, banditisme en diefstal gemeld, vooral in de wijken Cocody, Plateau en Deux Plateaux. Grote delen van de stad werden in deze periode stabiel en ontheemden keerden terug naar huis.¹⁰³ Incidentele gevallen van onveiligheid en spanningen

⁹⁷ Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him – Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011.

⁹⁸ Human Rights Watch documenteerde alleen moorden in Yopougon, Koumassi en Port-Bouët.

⁹⁹ Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011. Tijdens patrouilles en huiszoekingen tot eind mei doodden FRCI tenminste 149 (vermeende) aanhangers van oud-president Gbagbo Zie: Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011 ofwel 'Cote d'Ivoire ; Des partisans de Gbagbo torturés et tués', 2 juni 2011.

¹⁰⁰ Conseil des droits de l'homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011.

¹⁰¹ AFP, Côte d'Ivoire: toujours des exactions, la justice doit être équitable (FIDH), 7 juni 2011.

¹⁰² RFI, Une coopération franco-ivoirienne sur la sécurité, 22 juni 2011.

¹⁰³ Op 26 juli 2011 bevonden zich in Abidjan en omgeving nog 7.122 ontheemden in 27 opvangcentra.

kwamen nog voor. Ondanks de terugkeer van politie in Youpougon en Abobo, waren FRCI-militairen nog op veel plaatsen aanwezig.

Er waren meldingen van willekeurige arrestaties, ook van ontheemden in opvangcentra. Gewapende mannen vroegen geld bij checkpoints.¹⁰⁴

In de wijken Abobo (zie 3.2.4) en Yopougon (zie 3.2.4) was de veiligheidssituatie in augustus 2011 nog kwetsbaar en waren er nog spanningen tussen de gemeenschappen. Hoewel agenten zichtbaar aanwezig waren in de meeste wijken van Abidjan, kondigde de minister van Binnenlandse Zaken op 17 augustus 2011 aan dat meer politie zou worden ingezet op plaatsen waar in de weken daarvoor veiligheidsincidenten plaats hadden gevonden. Er vonden daarnaast gezamenlijke patrouilles plaats van UNOCI en de FRCI in bepaalde buurten van Yopougon.¹⁰⁵

De veiligheidssituatie in de wijken Yopougon en Abobo is half september 2011 aanzienlijk verbeterd. Sinds begin september hebben zich geen grote incidenten meer voorgedaan. Veel ontheemden uit Yopougon keren terug. In Abobo wordt minder gepatrouilleerd dan voorheen. Er zijn binnen Yopougon en Abobo geen buurten meer die notoir onveilig zijn.

Terugkerende pro-Gbagbo militanten die betrokken zijn geweest bij martelingen en moorden, hebben mogelijk wel te vrezen voor represailles van de burgerbevolking. Ook zouden mensen zo nu en dan nog verbaal bedreigd worden.

Volgens diverse bronnen is er half september 2011 geen sprake van systematische vervolging van bepaalde etniciteiten of (vermeende) politieke tegenstanders. Wie zich tijdens de crisis niet schuldig heeft gemaakt aan misdrijven, loopt geen speciaal gevaar.

3.2.3 *Yopougon*

Yopougon is een wijk van Abidjan, die is onderverdeeld in tientallen buurten. Yopougon heeft een bevolking van ongeveer 1 miljoen mensen. Er wonen veel aanhangers van Gbagbo en Yopougon was ook vanouds de thuisbasis van veel informele pro-Gbagbo milities.

De represailles van de FRCI in Yopougon richtten zich vaak tegen jonge mannen van de etnische groeperingen Bété, Attié, Guéré en Goro, die Gbagbo tijdens de presidentsverkiezingen van 2010 hadden gesteund. Veel jonge mannen werden uit hun huizen gesleurd en geëxecuteerd of vermoord terwijl ze op de vlucht sloegen. Anderen werden opgesloten in detentiecentra waar ze werden gemarteld en in sommige gevallen vermoord.¹⁰⁶

Begin juni 2011 durfden leden van etnische groeperingen die bekend staan als pro-Gbagbo, vooral Bétés en Guérés maar ook Malinkés, zich uit angst voor FRCI-militairen nog steeds niet in het openbaar te vertonen in Yopougon.¹⁰⁷

Moorden pro-Gbagbo milities in Yopougon

In Yopougon werden veel (vermeende) aanhangers van Ouattara op gewelddadige manier vermoord. Veel moorden werden gepleegd na de arrestatie van Gbagbo toen zijn milities zich openlijk probeerden te wreken.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Ocha, Situation report no. 12, 14 juli 2011 en Ocha, Situation report no. 13, 1 augustus 2011.

¹⁰⁵ Ocha, Situation report no. 15, 26 augustus 2011.

¹⁰⁶ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹⁰⁷ IRIN, Hiding out in Abidjan, 3 juni 2011.

¹⁰⁸ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

In Mami-Faitai, waar een groot deel van de moslims van Yopougon woont, werden acht massagraven aangetroffen, die elk tussen de twee en de achttien lijken zouden bevatten.¹⁰⁹

Buitengerechterlijke executies door FRCI in Yopougon

Human Rights Watch heeft de buitengerechterlijke executies van 54 gevangenen gedocumenteerd. Sommige van deze gevangenen waren door wijkbewoners aangewezen als pro-Gbagbo militieleden die misdaden tegen de leden van hun eigen gemeenschap hadden begaan, maar in de meeste gevallen beschikten de militairen over geen enkele informatie dat de geëxecuteerden welk misdrijf dan ook hadden gepleegd.¹¹⁰

FRCI-militairen onder bevel van Chérif Ousmane arresteerden bij het uitkammen van de buurt Millionnaire in Yopougon 29 (vermeende) militieleden, allen burgers. De arrestanten werden naar het GESCO¹¹¹ gebouw gebracht en op enkele meters afstand daarvan in groepjes van vier en vijf gefusilleerd.¹¹²

Ook vonden vijf buitengerechterlijke executies van gevangenen plaats in het 37^e arrondissement van Yopougon. Volgens ooggetuigen werden de slachtoffers 's nachts uit het detentiecentrum gehaald en geëxecuteerd.¹¹³ Onder de geëxecuteerde personen bevonden zich verscheidene *chefs de quartier* van pro-Gbagbo militieleden, bekende leiders van de Jonge Patriotten als « Andy » en « Constant » in Koweit. Begin maart 2011 hadden Andy en Constant zes moorden gepleegd, toen ze Ouattara-aanhangers op de korrel namen.¹¹⁴

De buurt Koweit van Yopougon is een van de laatste zones van Abidjan die is gevallen. De laatste gevechten waren er omstreeks 3 mei 2011 afgelopen. In de dagen en weken erna kamden FRCI-militairen huis na huis uit, op zoek naar pro-Gbagbo groepen. Ze gingen ervan uit dat alle jonge Bétés, Guérés of Goros militieleden waren. De FRCI-militairen beroofden de bewoners van hun geld en namen alles van waarde mee, zoals televisietoestellen en koelkasten. Ze dwongen de bewoners de buit in hun auto's¹¹⁵ te laden.¹¹⁶ In Koweit vonden nog enkele andere moorden plaats, evenals tientallen plunderingen. Volgens een van de FRCI-militairen in Yopougon stonden ze onder bevel van Ousmane Coulibaly – een voormalige commandant van de FAFN in de zone Odienné, beter bekend als « Ben Laden ».¹¹⁷

Na hevige gevechten van 12 tot 19 april 2011 kreeg de FRCI de buurt Yaosseh van Yopougon in handen. Een groot aantal FRCI-militairen nam zijn intrek in het politiebureau van het 16e arrondissement, waar daarvoor pro-Gbagbo militieleden hadden gezeten. Een paar dagen later begonnen de FRCI-militairen met het

¹⁰⁹ Tussen 11 en 13 april 2011 werden ten minste 46 personen in Mami-Faitai gedood. Zie: Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011

¹¹⁰ Zij werden vastgehouden in detentiecentra in het 16^e en het 37^e arrondissement van Yopougon, het gebouw van de oliemaatschappij GESCO en in de wijken Koumassi en Port-Bouët. Zie Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹¹ Olie- en gasmaatschappij.

¹¹² Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹³ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹⁴ Ook waren zij verantwoordelijk voor de groepsverkrachting en de dood van een meisje van 18. Zie Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹⁵ De FRCI reden in 4X4's, bestelauto's en Kia's rond, voorzien van het embleem FRCI. Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹⁶ Nadat een vrouw al haar spullen had ingeladen, werd ze mishandeld met een Kalasjnikov door een militair, die 'commandant Téou' werd genoemd. Ze zag daarna hoe een groep van 18 jonge mannen uit hun schuilplaats werd gehaald. Zie Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹⁷ Ousmane Coulibaly staat bekend als vertrouweling van eerste minister Guillaume Soro.

uitkammen van Yaosseh, waar tot dan toe veel militieleden van Gbagbo hadden gewoond.¹¹⁸ De meeste vermeende militieleden werden doodgeschoten, enkele werden gewurgd of de keel afgesneden. Evenals in Koweit werden alle huizen in Yaosseh systematisch geplunderd.

In sommige gevallen verhinderden hoge officieren de buitengerechterlijke executies, omdat er geen enkel bewijs was dat de jongeren in kwestie militieleden waren. Maar in de meeste gevallen waren de militairen, die het niet eens waren met de collectieve bestraffing van alle pro-Gbagbo groepen, niet in staat hun collega's ervan te overtuigen dat ze verdachte jongeren niet moesten vermoorden.¹¹⁹

Martelingen door FRCI in Yopougon

De FRCI hebben tientallen gevangenen gemarteld en onmenselijk behandeld. Tijdens en na het militaire offensief in Abidjan werden honderden jongeren, die behoorden tot etnische groeperingen die Gbagbo hadden gesteund, gearresteerd. Zij werden vaak gedetineerd in politiebureaus en verlaten kazernes, maar ook in noodgevangenis als benzinestations en het GESCO¹²⁰ gebouw. Ex-gevangenen verklaarden geregeld te zijn geslagen met geweren, riemen en stokken. Ook kregen ze vuistslagen en schoppen, terwijl FRCI-militairen hen opdroegen te onthullen waar zich de wapendepots bevonden en waar de militieleiders zich ophielden. Sommigen werden bewerkt met brandende messen, van anderen werden hun tanden uitgetrokken.¹²¹

De meeste gevangenen werden gearresteerd en vastgehouden uitsluitend op basis van hun leeftijd en etnische afkomst. De FRCI had het vooral gemunt op de Guérés, de Ebriés, de Bétés, de Goros en de Attiés, die Gbagbo hadden gesteund. Ook (vermeende) studenten van de *Fédération étudiante et scolaire de Côte d'Ivoire* (FESCI) werden gearresteerd en vastgehouden.¹²²

In Doukouré, een buurt van Yopougon, is een massagraf gevonden met 29 personen. Zij werden op 12 april 2011 gedood. Ten minste zeven andere massagraven bevinden zich bij de parkeerplaats van de moskee. Terwijl ze van huis tot huis gingen om te doden, verkrachtten de militieleden tevens verscheidene vrouwen.¹²³

3.2.4 *Abobo*

Abobo is een grote wijk in het noorden van Abidjan. Toen in februari 2011 minstens 10 personen werden gedood door de FDS, vormde zich in de PK18 buurt van Abobo een groep die zichzelf verdedigde, later bekend als het Onzichtbare Commando. De oprichting van dit commando markeerde het begin van de 'veldslag om Abidjan' omdat voor het eerst sinds de verkiezingen een gewapende groepering zich militair verzette tegen de FDS in de hoofdstad.¹²⁴

In februari 2011 kwam een aantal mensen om tijdens gevechten tussen militairen van de FDS (bijgestaan door de CECOS) en leden van het Onzichtbare Commando. Bij daarop volgende represailles door het Onzichtbare Commando op Ebriés vielen

¹¹⁸ Volgens ooggetuigen vermoordden de FRCI-militairen op 25 en 26 april tenminste 30 ongewapende jonge mannen, vooral jongeren uit etnische groeperingen die pro-Gbagbo waren. Getuigen beweerden dat het niet om actieve militieleden ging, want die waren op 19 april 2011 al gevlucht. Zie Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹¹⁹ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹²⁰ Olie- en gasmaatschappij.

¹²¹ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹²² Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹²³ Human Rights Watch: Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan, 2 juni 2011.

¹²⁴ Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011.

ook doden. De Ebrié-bevolking, die ervan werd beschuldigd Gbagbo te steunen, sloeg op de vlucht. Vervolgens hielden de FRCI huis in Abobo omdat zij een einde wilde maken aan de overheersing van Ibrahim Coulibaly, die zichzelf had uitgeroepen tot chef van het Onzichtbare Commando.¹²⁵

3.2.5 Treichville

Bij een *Marche des femmes* op 3 maart 2011 in de wijk Treichville van Abidjan, gingen bijna 3.000 vrouwen de straat op om te protesteren tegen de mensenrechtenschendingen en om het vertrek van Gbagbo te eisen. Hierbij werden verschillende personen doodgeschoten. Volgens het rapport van de onafhankelijke onderzoekscommissie gebeurde dit door militairen van de FDS.¹²⁶ Schattingen variëren van 4 tot 8 doden.¹²⁷ Op 8 maart 2011 liepen honderden vrouwen, aanhangers van Ouattara, mee in een mars in dezelfde wijk ter gelegenheid van Internationale Vrouwendag en uit woede over de dood van de vrouwen.¹²⁸ Na afloop van de mars werd op de demonstranten geschoten, 4 mensen kwamen om en 20 mensen raakten gewond.

3.2.6 Overig Abidjan

De FRCI hebben vooral geweld gebruikt in Yopougon, maar ook -zij het in mindere mate- in de wijken Koumassi en Port-Bouët.¹²⁹ De FRCI voerden ook invallen uit buiten Abidjan.¹³⁰

3.2.7 Vluchtelingen en ontheemden in Abidjan

Begin juni 2011 telden Abidjan en Agboville samen ongeveer 20.000 ontheemden.¹³¹ Sommige daarvan waren ondergebracht in opvanghuizen, anderen bij gastgezinnen of gastgemeenschappen. In de periode daarna keerden veel mensen vrijwillig terug. Begin augustus 2011 werd een aantal ontheemden, dat hun intrek had genomen in leegstaande huizen, door de eigenaren daarvan uitgezet. Op 5 augustus 2011 werden 1.000 ontheemden de kerk van Augustin in Bingerville uitgezet.¹³² Het is niet bekend waar zij heen zijn gegaan. In Lagunes en Abidjan bevonden zich in augustus 2011 nog 5.032 ontheemden in 17 opvangcentra. Er werden vijf opvangcentra gesloten in Bingerville, Mafere en Yopougon waardoor 2.657 personen werden uitgezet, terwijl 1.239 ontheemden in zeven andere opvangcentra in Cocody, Aboisso en Bassam op korte termijn dreigden te worden uitgezet. De meeste uitgezette gezinnen komen uit Abobo en Yopougon. Ze zitten nog in opvangcentra omdat hun huizen vernield en geplunderd waren.

¹²⁵ Voor verder details, zie het rapport van de onafhankelijke commissie. Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011.

¹²⁶ Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011; L'Express, 'Abidjan: quatre morts après une marche pacifique', 8 maart 2011.

¹²⁷ AFP, 'Trois morts dans de nouvelles violences à Abidjan', 7 maart 2011. L'Intelligent d'Abidjan, 'Crise postélectorale / Après la mort des femmes RHDP: Abobo et Anyama baignent dans la terreur et la misère', 8 maart 2011.

¹²⁸ RFI, 'Violence à Treichville lors d'une marche des femmes du RHDP', 8 maart 2011.

¹²⁹ Koumassi en Port-Bouët zijn andere wijken van Abidjan. De FRCI voerden enkele buitengerechtigde executies uit in de wijken Koumassi en Port-Bouët, kort nadat de Forces républicaines op 13 en 15 april 2011 deze wijken innamen. Verscheidene personen die werden geëxecuteerd waren militieleden die ervan verdacht werden betrokken te zijn geweest bij tientallen moorden. Zie Human Rights Watch: 'Gbagbo Supporters Tortured, Killed in Abidjan', 2 juni 2011.

¹³⁰ In de dorpen Becouesin en Yakasse-Me, ten noorden van Abidjan, en in Domolon, ten zuiden van Abidjan, raakten begin juni tientallen mensen gewond bij raids van de FRCI. De militairen gebruikten daarbij onder meer machetes. Zie BBC News, 'Ivory Coast crisis: Allassane Ouattara forces accused', 9 juni 2011.

¹³¹ Ocha, 'Situation report no. 10', 17 juni 2011.

¹³² Ocha, 'Situation report no. 14', 16 augustus 2011.

In Abidjan zijn relatief veel opvangcentra voor ontheemden. Op 6 augustus 2011 bevonden zich nog 3.904 ontheemden in opvangcentra in Abidjan.¹³³ De opvangcentra zijn voornamelijk scholen en kerken. De kerken zouden mensen van alle gezindten hebben opgenomen en hebben geprobeerd polarisatie tussen geloven te vermijden.

3.3 Westen en zuidwesten

In het westen en zuidwesten werd de veiligheidssituatie tijdens een groot deel van de verslagperiode bepaald door de crisis naar aanleiding van de verkiezingen.

Vóór het uitbreken van de gevechten naar aanleiding van de verkiezingscrisis waren spanningen tussen de verschillende gemeenschappen¹³⁴ en de aanwezigheid van milities en aanhoudende criminele acties van gewapende bendes ('*coupeurs de route*')¹³⁵ een belangrijke bron van onveiligheid. Geweld tussen gemeenschappen kwam onder andere voort uit onenigheid over grondrechten en er waren regelmatig aanvallen op bevolkingsgroepen van buitenlandse afkomst. De afwezigheid van een goed functionerend rechtssysteem verergerde de situatie.¹³⁶

De gevechten naar aanleiding van de verkiezingen in de regio's west en zuidwest begonnen op 23 februari 2011 met een schending van het staakt-het-vuren van de FDS door een aanval op een positie van de FAFN in Bounta. Daarop begon de FAFN een offensief waarbij het de dorpen in het westen één voor één veroverde, met name Zoaan-Hounien, Toulepleu¹³⁷, Doké, Blolequin, Duékoué en Guiglo. In een aantal gevallen vluchtten de FDS die in deze gebieden gelegerd waren vóór de komst van de FAFN (en daarna dus de FRCI). Tussen hun vertrek en de aankomst van de FAFN of FRCI pleegden jonge patriotten en milities, geholpen door huurlingen, echter vele gewelddadigheden tegen de burgerbevolking.

Zo vermoordden Ivoriaanse milities en Liberiaanse huurlingen, die loyaal waren aan Gbagbo, op 22 maart 2011 37 West-Afrikaanse immigranten (voornamelijk uit Mali en Burkina Faso) in het dorp Bedi-Gouzan, 32 kilometer ten westen van Guiglo.¹³⁸ Wanneer de FRCI en hun medestrijders de dorpen innamen, voerden zij vaak op hun beurt gewelddadigheden uit tegen bevolkingsgroepen waarvan zij dachten dat zij pro-Gbagbo waren.¹³⁹

3.3.1 Bloedbad Duékoué

Een dieptepunt in de crisis vormde het bloedbad van 27-29 maart 2011 in het westelijke Duékoué, waar vele mensen werden vermoord toen pro-Ouattara-troepen het stadje veroverden. Volgens Amnesty International vermoordden strijders van de FRCI en Dozo-jagers honderden Guérés op etnische en politieke gronden.¹⁴⁰ Over het aantal slachtoffers van de moorden en de identiteit van de daders bestaat

¹³³ IOM/UNHCR. Données du cluster CCCM – 6 augustus 2011.

¹³⁴ IRIN, Côte d'Ivoire: beyond the law on land disputes, 27 januari 2010. Voor de achtergronden van deze spanningen wordt verwezen naar paragraaf 3.4.3.

¹³⁵ Letterlijk 'afsnijders', d.w.z. bandieten die automobilisten de berm indrukken en beroven.

¹³⁶ IDMC/NRC, Côte d'Ivoire: Land tensions are a major obstacle to durable solutions, 30 december 2009; UN Security Council, S/2010/15, 7 januari 2010; UN Security Council, S/2010/245, 20 mei 2010; Reuters, Key political risks to watch in Ivory Coast, 2 augustus 2010 en HRW, Afraid and forgotten, lawlessness, rape and impunity in Western Côte d'Ivoire, oktober 2010.

¹³⁷ L'Express, Les pro-Ouattara prennent une ville dans l'ouest, 6 maart 2011.

¹³⁸ <http://reliefweb.int>, Human Rights Watch, Côte d'Ivoire: West African Immigrants Massacred, 31 maart 2011.

¹³⁹ Conseil des Droits de l'Homme, 'Rapport de la Commission d'enquête internationale indépendante sur la Côte d'Ivoire', 8 juni 2011.

¹⁴⁰ Amnesty International, 'They looked at his identity card and shot him dead – Six months of post-electoral violence in Côte d'Ivoire', mei 2011.

onigheid. ONUCI sprak van 330 doden¹⁴¹, het ICRC van 800¹⁴² en Caritas¹⁴³ zelfs van 1.000 doden en vermisten.¹⁴⁴ ONUCI meent dat het grootste deel van de moorden door Ouattara-troepen is gepleegd en verder door milities en Liberiaanse huurlingen die Gbagbo steunden.¹⁴⁵ Ouattara vroeg hoofdaanklager Luis Moreno Ocampo van het ICC om een onderzoek naar de moorden.¹⁴⁶ (zie ook paragraaf 3.5.5. betreffende ICC)

Op 1 april 2011 riep de *Office of the High Commissioner for Human Rights* de pro-Ouattara-troepen op tot zelfbeheersing ('*restraint*') bij hun opmars naar Abidjan.¹⁴⁷

In het westen en zuidwesten van Ivoorkust namen de mensenrechtenschendingen af na de arrestatie van Gbagbo, maar bleef de veiligheidssituatie slecht door aanhoudende etnische spanningen, de aanwezigheid van gewapende groeperingen en van wapens onder de burgerbevolking. Het vorige regime had zijn aanhangers systematisch voorzien van wapens en tijdens de postelectorale crisis waren er nog meer wapens uitgedeeld.

Tevens hadden burgers zich meester gemaakt van de wapenvorraden van de FDS, toen dit leger uiteenviel.¹⁴⁸ Gbagbo's huurlingen¹⁴⁹, milities en voormalige militairen van de FDS vormden niet alleen een bedreiging voor de stabiliteit in het westen van Ivoorkust, maar ook, vanwege de poreuze grenzen, voor de buurlanden. Daarom verzocht het nieuwe bewind de VN-Vredesmissie ONUCI toe te zien op de grensbewegingen van huurlingen, gewapende groeperingen en wapens tussen Ivoorkust en Liberia.

ONUCI verhoogde het aantal gezamenlijke patrouilles met de FRCI, de politie en de gendarmes in het westen, om te voorkomen dat milities hun activiteiten zouden hervatten.¹⁵⁰ Ook richtte ONUCI zich op het inzamelen van wapens. Daarnaast werd besloten om nauw samen te werken met de Vredesmissie in Liberia, MINUL, om toe te zien op verplaatsingen van de gewapende groeperingen en van groepen vluchtelingen.¹⁵¹ Ivoorkust en Liberia verzochten niet alleen om militaire bijstand van de VN, maar ook van de CEDEAO in hun gezamenlijke grensgebied.¹⁵²

In juli 2011 beschuldigde Amnesty International verscheidene groeperingen, waaronder de Dozo's, die de FRCI bijstaan in het handhaven van de orde, van mensenrechtenschendingen in het westen. Die zouden mensen hebben aangevallen, en vrouwen hebben verkracht omdat ze tot etnische groeperingen behoren die Gbagbo hadden gesteund. Ze zouden een klimaat van angst hebben gecreëerd

¹⁴¹ Guillaume N'Gefa, waarnemend hoofd van de afdeling mensenrechten van ONUCI, zei dit tegen AFP vlak na het bloedbad. <http://www.ocvidh.fr> AFP, Ouest ivoirien: 100 personnes tuées par des mercenaires pro-Gbagbo à Duékoué, 2 april 2011 en <http://abidjan.net> 'Ouest ivoirien: 330 tués, "la plupart" par les forces pro-Ouattara (ONU), 2 april 2011.

¹⁴² <http://reliefweb.int>, ICRC, Côte d'Ivoire: hundreds of civilians killed in Duékoué, 2 april 2011.

¹⁴³ <http://reliefweb.int>, Caritas, Caritas condemns Côte d'Ivoire massacre, 2 april 2011.

¹⁴⁴ Het is niet duidelijk welk aantal de internationale onafhankelijke onderzoekscommissie heeft gebruikt om te komen tot de schatting van het totale aantal doden op 3.000.

¹⁴⁵ www.lexpress.fr, Duékoué, le spectre des carnages, 5 april 2011.

¹⁴⁶ RFI, Alassane Ouattara a pris contact avec la Cour pénale internationale, 14 april 2011.

¹⁴⁷ <http://reliefweb.int>, UN News Service, Côte d'Ivoire: UN urges restraint amid reports of abuses by pro-Ouattara forces, 1 april 2011.

¹⁴⁸ VN Veiligheidsraad rapport S/2011/387 van 24 juni 2011.

¹⁴⁹ Bob Marley, de roemruchte leider van het huurlingenleger van Gbagbo, werd in juni 2011 gearresteerd. Zie NRC, Liberiaanse Bob Marley opgepakt, 15 juni 2011.

¹⁵⁰ In de week van 15 augustus 2011 voerde ONUCI 1.371 patrouilles te land en in de lucht in het hele land uit om de veiligheid van de bevolking te waarborgen.

¹⁵¹ Ibid.

¹⁵² RFI, La Côte d'Ivoire et le Liberia décidés à lutter contre les mercenaires, 19 juli 2011.

waardoor vluchtelingen en ontheemden nog niet konden terugkeren.¹⁵³ Zie hiervoor ook paragraaf 3.3.4. over de Dozo's.

In de periode juli-september 2011 verbeterde de veiligheidssituatie in het westen en keerden veel vluchtelingen en ontheemden terug. Zie hiervoor verder paragraaf 3.3.5.

Half september 2011 was het meest onveilige gebied de zone Guiglo-Duékoué-Toulepleu (veiligheidsniveau 4). Naast conflicten om de grond werden vluchtelingen en ontheemden daar lastig gevallen. Zie hiervoor ook paragraaf 3.3.6. over grondconflicten.

3.3.2 *Mensenrechtenschendingen FRCI*

Tijdens hun opmars in het westen beginen de FRCI verschillende mensenrechtenschendingen zoals verkrachting en moord, met name jegens personen die zij ervan verdachten Gbagbo-aanhangers te zijn. Amnesty International documenteerde verschillende gevallen, waaronder dat van een jongen van zeventien die een T-shirt met een afbeelding van Gbagbo droeg. Hij werd geboeid, waarna de FRCI-militairen zijn keel doorsneden. Vijf anderen ondergingen hetzelfde lot. Op 29 mei 2011 schoten FRCI-militairen ter hoogte van de Cavally rivier op een gezin dat terugkeerde uit Liberia, waarbij hun zoon van 15 omkwam. In Duékoué wikkelden FRCI-leden op 20 mei 2011 een man in een matras en staken dat in brand. Zijn linkerarm raakte ernstig verbrand.¹⁵⁴

Volgens een andere bron voerde de FRCI begin augustus drie standrechtelijke executies uit, in Sassandra, San Pedro en in Yopougon-Yaossehi. Twee FRCI militairen werden in verband met de executie in Sassandra gearresteerd.¹⁵⁵

3.3.3 *Overige mensenrechtenschendingen*

Tussen 5 en 9 mei 2011 werden meer dan 200 mensen in vijf afgelegen dorpen in de omgeving van Sassandra vermoord. De meeste van hen waren ongewapende burgers. Tientallen huizen werden geplunderd en in brand gestoken, tenminste duizend personen raakten ontheemd. Verscheidene gewapende groeperingen

¹⁵³ Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011. In juni 2011 bezocht Amnesty International verscheidene dorpen in het westen, vooral de dorpen tussen de steden Guiglo en Bloléquin. In dat gebied was tussen de 60 en 75 procent van de guéré nog niet teruggekeerd. In de wijk Carrefour in Duékoué, waar honderden burgers eind maart 2011 waren gedood, waren nog maar enkele guéré teruggekeerd. Zie ook Le Monde, Amnesty dénonce un climat de peur persistant en Côte d'Ivoire, 28 juli 2011 en RFI Côte d'Ivoire: Amnesty International pointe du doigt les forces de sécurité gouvernementales, 28 juli 2011.

¹⁵⁴ Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

¹⁵⁵ www.onuci.org L' ONUCI poursuit ses efforts pour contribuer à la sécurité des ivoiriens, 25 augustus 2011. Op 13 mei 2011 arresteerde de FRCI vier burgers in het dorp Nibi II, ten zuiden van Soubré. Ze werden ervan beschuldigd militieleden of aanhangers van Gbagbo te zijn en werden gedood. In het zelfde dorp werd de leider van het jeugdcomité verscheidene malen aangehouden en geslagen. Ook goot de FRCI gesmolten plastic over zijn lichaam. Datzelfde overkwam een vrouw in het dorp Goya, tussen Bloléquin en Toulepleu. Even daarvoor had de FRCI haar echtgenoot doodgeschoten. In het dorp Douandrou werden twee mannen gedood. Ze waren kort daarvoor door de FRCI in het naburige dorp Guéya, ten westen van Guiglo, gearresteerd. Bij een wegversperring bij het dorp Daoundrou werd een groep mannen, die terugkeerden naar hun dorp, aangehouden door de FRCI. De FRCI verkrachtte ook verscheiden vrouwen en meisjes, bijvoorbeeld op 12 mei 2011 in het dorp Tanyo in de omgeving van Soubré. Een vrouw die zich tegen haar aanranding verzette in Toulepleu, werd gedood. Slachtoffers van de FRCI kregen te horen dat de FRCI voortaan de baas in het land was, zoals een man die met zijn twee zonen op 23 mei 2011 werd aangehouden tussen Bédya-Goazon en Guiglo. Hij werd overgoten met benzine, daarna met messteken gedood. Zijn zonen mochten gaan. Op 30 mei 2011 zou een gezin met vier kinderen zijn gedood in Zéaglo, tussen Bloléquin en Guiglo.

Zie Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

zouden betrokken zijn geweest bij het geweld: Liberiaanse huurlingen, pro-Gbagbo milities uit Abidjan die naar Liberia vluchtten, FRCI-militairen, Dozo's en gewapende burgers uit verscheidene dorpen.

Begin mei 2011 raakten Liberiaanse huurlingen en vluchtende pro-Gbagbo milities ter hoogte van het dorp Fresco bij Godjiboué slaags met FRCI-militairen die een wegversperring hadden opgezet. De gevechten werden voortgezet in de dorpen Trikpoko, Gnegrouboué en Gobroko. Aan beide kanten vielen tientallen slachtoffers. Zowel tijdens als na de gevechten werden ongewapende burgers gedood. Sommigen werden doodgeschoten of met messteken omgebracht, anderen werden levend verbrand in hun huizen. Veel van de slachtoffers werden vanwege hun etnische achtergrond (Godiés of Dioula) aangevallen. In Godjiboué werden 24 leden van de Dioula gemeenschap gedood. Ook in het naburige dorp Abédem brak etnisch geweld uit. Liberiaanse huurlingen die door Dioula dorpen trokken stalen geld en voedsel en pleegden willekeurige moorden.¹⁵⁶

Op 6 mei 2011 vermoordden Liberiaanse huurlingen in het dorp Gnegrouboué 28 personen, voornamelijk burgers. Op 7 mei 2011 vielen de huurlingen het dorp Gobroko binnen waar zij ten minste 23 Dioulas vermoordden. De meeste van hen waren afkomstig uit buurlanden, vier kwamen uit Niger, vijf uit Mali, een uit Bénin en tien uit Burkina Faso.¹⁵⁷

Na het vertrek van de Liberiaanse huurlingen vielen de Dozo's en de FRCI dorpen van de Godiés aan, zij vermoordden velen van hen, plunderden hun bezittingen en staken hun huizen, soms met de bewoners daar nog in, in brand. Sommige Godiés werden ervan beschuldigd steun te hebben verleend aan de huurlingen. Dorpsbewoners die het bos in vluchtten werden achtervolgd door Dozo's met speurhonden. Dozo's vermoordden ook dorpsbewoners in Adébem, hoewel dit dorp niet was aangevallen door Liberiaanse huurlingen en pro-Gbagbo milities. Huizen van Godiés werden in brand gestoken en leden van deze etnische groepering werden gedood als vergeldingsmaatregel voor de aanvallen van Liberiaanse huurlingen en pro-Gbagbo milities in de andere vier dorpen.

Op 14 mei 2011 werden ongeveer 220 burgers in het zuidwesten gedood door Gbagbo-milities en Liberiaanse huurlingen, die op 4 mei 2011 door de FRCI uit Yopougon waren verjaagd.¹⁵⁸

3.3.4 *Dozo's*

De Dozo's zijn een broederschap van traditionele jagers die bekend staan om hun magische krachten. Ze leven in Burkina Faso, Ivoorkust, Guinee en Mali. In de jaren '90 ontptopten de Dozo's in Ivoorkust zich tot onofficiële politie, ze werden op het platteland ingeschakeld om de misdaad te bestrijden als de echte politie daartoe niet in staat was.

Sinds de opstand van 2002 vochten Dozo's geregeld mee met de rebellen. Veel Ivorianen denken dat de magische krachten van Dozo's strijders tegen kogels kunnen beschermen. Tot de post-electorale crisis vielen Dozo's in het westen nauwelijks op, maar toen de FRCI in maart 2011 Duékoué veroverde, werden Dozo's beschuldigd van deelname aan de massamoorden in die stad. De Guéré beschouwen de Dozo's als de militia van Ouattara, maar de FRCI heeft dit ontkend.

¹⁵⁶ Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

¹⁵⁷ Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

¹⁵⁸ AFP, Côte d'Ivoire: 220 civils tués, 15 mei 2011.

In een rapport van Amnesty International van 28 juli 2011¹⁵⁹ werd aandacht besteed aan de aanvallen van Dozo-milities op de burgerbevolking. Zij hebben vrouwen verkracht en leden van pro-Gbagbo stammen aangevallen en gemarteld.¹⁶⁰ In het rapport worden verschillende incidenten beschreven.¹⁶¹

Volgens de Guéré zouden Dozo's en FRCI-militairen in de omgeving van Duékoué op kleinere wegen en in dorpen nog steeds geld vragen aan bewoners; ook zouden ze in sommige gevallen bewoners aanvallen en hen beletten naar hun akkers te gaan. De Dozo's zelf beweren dat ze niets tegen onschuldige burgers hebben, ook niet tegen de Guéré, en tijdens de crisis alleen tegen pro-Gbagbo milities vochten. Hulporganisaties verzorgen trainingen voor Dozo's over mensenrechten.¹⁶² ONUCI betrok de Dozo's bij besprekingen over de verbetering van de veiligheidssituatie.¹⁶³

3.3.5 Vluchtelingen en ontheemden

Volgens de UNHCR telde heel Ivoorkust begin juni 2011 322.277 ontheemden, van wie 67.000 in 64 opvangcentra zoals scholen, kerken en kampen¹⁶⁴ verbleven. Meer dan 200.000 vluchtelingen bevonden zich in 13 buurlanden, vooral in Liberia.¹⁶⁵ Honderdduizenden ontheemden zochten, in heel Ivoorkust, hun toevlucht bij gastgezinnen en gastgemeenschappen. Veel van de gastgezinnen zijn familie (*extended family*) van de ontheemden. In de loop van juni 2011 verbeterde de veiligheidssituatie en wilden vele ontheemden terugkeren. Een remmende factor was de onveiligheid in bepaalde delen van het land en het hoge aantal kapotte huizen, scholen en klinieken. Teruggekeerde ontheemden en vluchtelingen in Toulepleu en Bloléquin voelden zich nog onveilig vanwege de aanwezigheid van gewapende mannen in steden, dorpen, akkers en bossen. Ook checkpoints gaven de terugkeerder een onveilig gevoel. Desalniettemin werd terugkeer gemeld in de dorpen rond Duékoué, Bangolo, Bloléquin, Kouibiy en Guéssabo.¹⁶⁶

Begin juli 2011 werden de FRCI-checkpoints langs de grote wegen in het westen afgeschaft: Man-Duákouá, Man-Danané, Duékoué-Guiglo, Guiglo-Toulepleu en Duékoué-Daloa. Vooral in Moyen Cavally verbeterde de veiligheidssituatie. Er was een grote afname van het aantal diefstallen, wel was sprake van roofovervallen langs de as Guiglo-Zagné-Tai. Tussen de 40.000 en 64.000 personen keerden spontaan terug uit Liberia, vooral naar Bloléquin, Guiglo-Toulepleu en Duékoué.¹⁶⁷

In juli 2011 werden acht militaire kampen langs de grens met Liberia geïnstalleerd ter verhoging van de veiligheid.¹⁶⁸ Volgens het WFP keerden 60.000 Ivorianen terug, vooral langs de grens met Liberia. In sommige dorpen in het westen keerde 80%

¹⁵⁹ Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

¹⁶⁰ RFI, Côte d'Ivoire, Amnesty International pointe du doigt les forces de sécurité gouvernementales, 28 juli 2011.

¹⁶¹ Zo vielen op 13 mei 2011 Dozo's een kamp bij het dorp Bedi-Goazon binnen. Vier mannen werden gedood, vele anderen raakten gewond. Op 30 mei 2011 overvielen Dozo's een nederzetting bij Doké, tussen Bloléquin en Toulepleu. Zij verwondden een vrouw en vermoordden haar man en twee broers. Dozo's zouden ook zijn betrokken bij verdwijningen en bedreigingen van terugkerende vluchtelingen. Op 4 juni 2011 beschoten Dozo's een vrachtwagen met terugkerende vluchtelingen uit Liberia. De vrachtwagen sloeg over de kop, daarbij kwam een vrouw om het leven.

Amnesty International, « Nous voulons rentrer chez nous, mais nous ne pouvons pas », 28 juli 2011.

¹⁶² IRIN, Dozo as protector, dozo as assailant, 1 augustus 2011. Zie ook Ivoire-Presse, Opinion / Les dozo et la question sécuritaire: savoir tourner la pages, 3 augustus 2011.

¹⁶³ Le Mandat, L'ONU CI poursuit ses efforts pour contribuer à la sécurité des ivoiriens, 25 augustus 2011.

¹⁶⁴ In Duékoué stonden op dat moment 27.241 ontheemden geregistreerd.

¹⁶⁵ Ocha, Situation report no. 10, 17 juni 2011. Op 17 juni 2011 stonden bij de UNHCR in Liberia 142.331 Ivoriaanse vluchtelingen geregistreerd.

¹⁶⁶ Ocha, Situation report no. 11, 23 juni 2011.

¹⁶⁷ Ocha, Situation report no. 12, 14 juli 2011. Zie ook Le Monde, Dans l'Ouest de la Côte d'Ivoire, les village martyrs réapprennent à vivre, 21 juli 2011.

¹⁶⁸ De nieuwe kampen bevinden zich in Tabou, Tai, Zouan Hounien, Gagnoa, Issia, Suifra en Aboisso.

van de bewoners terug, in andere slechts 20%. Van het grootste deel van de bevolking in het westen werden eerder de oogst en de voedselreserves geplunderd. Degenen die terugkeerden kampten met een gebrek aan zaaigoed. Als gevolg van de verbetering van de veiligheidssituatie vond in juli 2011 georganiseerde terugkeer van ontheemden plaats langs de as Duékoué-Bangolo.¹⁶⁹

In juli 2011 daalde het aantal ontheemden in opvangkampen verder. 44.323 ontheemden keerden terug naar hun oorspronkelijk gebied in Moyon Cavally, Bafing, Worodougou en Haute Sassandra.

90% van de ontheemden in gastgezinnen en gastgemeenschappen keerden terug naar Haute Sassandra; 60% van de ontheemden in gastgezinnen keerden terug naar Moyon Cavally en Montagnes.

In Duékoué keerden de 'migranten' in hoger tempo terug dan de oorspronkelijke Guéré bevolking. Er werden nog arrestaties door Dozo's gemeld, evenals intimidatie, diefstal en verkrachting.

In de wijk Carrefour van Duékoué, waar veel geweld had plaatsgevonden, droeg surveillance door de FRCI en ONUCI bij aan de veiligheid. Wel klaagden terugkerende Guéré over intimidatie door gewapende mannen waardoor ze niet naar hun akkers gaan. Dozo's belemmerden de bewegingsvrijheid langs de as Duékoué-Bagohouo en in de wijk Antgenne. Veel vluchtelingen pendelden op en neer tussen het westen en opvangkampen in Liberia.¹⁷⁰

In augustus 2011 werden in het oosten en zuidoosten van Liberia¹⁷¹, bij de grens met Ivoorkust, tijdens patrouilles van veiligheidsdiensten veel wapens en munitie in beslag genomen.¹⁷² Het ging om wapens van Liberiaanse huurlingen die meevochten tijdens de postelektorale crisis in Ivoorkust.¹⁷³

Om de veiligheidssituatie in het westen te verbeteren werden checkpoints in de belangrijkste steden, zoals Daloa, Guiglo en San Pedro, ingesteld. De checkpoints worden bezet door gemengde teams waarin FRCI, gendarmes, politie en ONUCI samenwerken. De checkpoints moeten een gevoel van veiligheid creëren en een gunstig klimaat scheppen voor de terugkeer van vluchtelingen en ontheemden.¹⁷⁴

Op 17 augustus 2011 tekenden Liberia, Ivoorkust en UNHCR een akkoord voor vrijwillige terugkeer. Er was nog steeds aanwezigheid van Dozo's bij checkpoints in Bas Sassandra, maar ontheemden werden daar niet lastig gevallen. Er bevonden zich begin augustus nog 22.617 ontheemden in 15 kampen in Moyon Cavally en Montagne. Het aantal was onder meer opgelopen door de herziening van registratiegegevens en gezinshereniging.¹⁷⁵

Eind augustus 2011 bezetten militairen nog altijd huizen van burgers. Kolonel-majoor Bamba Sinima riep de militairen op die huizen terug te geven en terug te gaan naar hun familie. Hij wees er op dat officieel geïntegreerde FRCI-militairen al drie maanden soldij ontvingen en huur moeten betalen of de huizen moeten teruggeven aan de rechtmatige eigenaars. Voor wat betreft de belastingen die de FRCI de bevolking, ondanks het proces van normalisering, nog oplegt, maande

¹⁶⁹ Ocha, Situation report no. 13, 1 augustus 2011.

¹⁷⁰ Ocha, Situation report no. 14, 16 augustus 2011.

¹⁷¹ In Nimba, River Gee, Grand Gedeh en Maryland.

¹⁷² Het betrof onder andere raketten, mitrailleurs en kalachnikovs.

¹⁷³ Le Nouveau Réveil, Frontière Ivoir-Libérienne: Une importante quantité d'armes et de munitions saisie hier, 11 augustus 2011.

¹⁷⁴ Nord-Sud, Sécurisation de l'Ouest: Des unités mixtes mises sur pied, 24 augustus 2011.

¹⁷⁵ Ocha, Situation report no. 15, 26 augustus 2011.

Bamba Sinima tot geduld. Vrachtwagens, handelaren en industriëlen moesten volgens hem voorlopig nog belasting betalen, zodat het leger benzine kon kopen voor patrouilles en de legervoertuigen kon onderhouden.¹⁷⁶

Op 1 september 2011 opende UNHCR een nieuw vluchtelingenkamp voor Ivoriaanse vluchtelingen in Grand Gedeh in zuidoost Liberia. Dit is het zesde en grootste kamp dat tot 27.000 vluchtelingen kan herbergen.

Volgens schattingen zijn meer dan 173.000 Ivoriaanse vluchtelingen naar Liberia gevlucht sinds de verkiezingen en de daaropvolgende crisis, en 26.000 naar 12 andere landen in de regio. 70.000 van hen zijn echter weer op eigen gelegenheid naar huis gegaan in de afgelopen maanden, aldus UNHCR.¹⁷⁷

Half september 2011 keren nog steeds veel vluchtelingen en ontheemden terug, maar incidenten zorgen voor angst en weerhouden mensen er ook van om terug te gaan. Eén bericht over een ontvoering of een afrekening kan hier al voor zorgen. Hierbij moet worden opgemerkt dat niet alleen de veiligheidssituatie bepalend is voor de terugkeer, maar mensen keren ook terug opdat hun kinderen naar school kunnen, omdat ze hun land willen bewerken of uit angst dat ze hun bezittingen kwijt raken.

Als de veiligheidssituatie verbetert in plaatsen waar ontheemden vandaan komen, organiseert IOM een missie naar het betreffende gebied om te beoordelen of daar nog steeds mensen mogelijk gevaar lopen. IOM spreekt met achterblijvers en met degenen die spontaan zijn teruggekeerd na een verblijf bij een gastgezin of in een gastgemeenschap. IOM bekijkt ook of er nog spanningen binnen de gemeenschap zijn. Sinds juli 2011 heeft IOM twee van dergelijke missies per week uitgevoerd, de meeste ervan met goede resultaten. Terug in de opvangcentra worden de ontheemden voorgelicht over resultaten van de missie en kunnen zij op basis daarvan besluiten al dan niet terug te keren.

Half september 2011 bevonden zich volgens tellingen in heel Ivoorkust nog 277.166 ontheemden, waarvan 27.995 in opvangcentra. De overigen hebben onderdak gevonden bij gastgezinnen of in gastgemeenschappen. De cijfers over het aantal ontheemden die bij gastgezinnen verblijven zijn niet erg nauwkeurig, daar deze afkomstig zijn van gemeenschapshoofden voor wie het aantal ontheemden gekoppeld is aan de hoeveelheid te ontvangen (voedsel)hulp.

3.3.6 *Grondconflicten*

In het westen gaan veel van de conflicten vooral om grond.¹⁷⁸ Deze problematiek speelt al tien jaar. Zogenaamde *allogènes*, de derde generatie immigranten vanuit het noorden, maar ook Baoulé uit midden Ivoorkust, die al tientallen jaren land bewerkten, werden tijdens de crisis van hun land verjaagd door pro-Gbagbo militieën en keren nu terug om hun land weer op te eisen. In veel gevallen beschikken ze niet (meer) over eigendomsdocumenten. Kantoren van rechtbanken zijn vernield, evenals die van de *préfets*. Traditionele *chefs de terre* zijn in sommige gevallen hun autoriteit kwijt. Men is thans bezig met de wederopbouw van deze infrastructuur, maar zolang deze nog niet klaar is worden beslissingen over grondeigendom

¹⁷⁶ Nord-Sud, Le colonel-major Bamba Sinima aux ex-combattants des FN : "Restituez les maisons des gens et regagnez vos familles", 29 augustus 2011. Zie ook AIP, 'Les Forces nouvelles percevront encore des taxes pour un certain temps', déclare le colonel major Bamba Sinima, 29 augustus 2011.

¹⁷⁷ <http://reliefweb.int>, UN High Commissioner for Refugees, New Ivorian refugee camp opened in eastern Liberia, 2 september 2011. Telegraaf, Vluchtelingen keren terug naar Ivoorkust, 4 september 2011.

¹⁷⁸ In sommige gevallen roepen (vermeende) grondeigenaren de hulp in van gewapende groeperingen, hetgeen tot onveiligheid kan leiden.

voorlopig uitgesteld. Etnische spanningen bestaan nog steeds, maar zijn wel afgenomen.

De *Loi foncière*, de wet op het grondbezit, is vrij stellig in het beschermen van de rechten van degene die het land bewerkt. Het land behoort aan niemand. Degene die het land bewerkt, kan het land wel leasen (lease agreement) en de lease bij overlijden nalaten aan zijn kinderen, maar uiteindelijk vervalt het land aan de staat. De bevolking is niet goed op de hoogte van de wet. De overheid probeert door middel van voorlichting, vooral door radio-uitzendingen, daar verbetering in aan te brengen.

Ivoorkust kent daarnaast de *lois coutumières*, het gewoonterecht. Nu de kantoren van de overheid deels zijn vernield, wacht men met het toewijzen van land wanneer meerdere personen een stuk land claimen. Daarvoor is een grondige studie nodig en die vergt tijd. De grondconflicten zijn het hevigst rond de as Daloa-Soubré en de as Toulepleu-Tai. Daarbij worden soms gewapende groepen ingezet. Ook is soms sprake van manipulaties door politici.

3.4 Noorden en overig

In het noorden van het land is de veiligheidssituatie niet of nauwelijks veranderd ten opzichte van de periode voor de presidentsverkiezingen. Voor een beschrijving daarvan wordt verwezen naar het algemene ambtsbericht van februari 2011. Half september 2011 werd de veiligheidssituatie in Odienné gewaardeerd op niveau 2, die in Korhogo op niveau 3.

Ook in het midden en oosten van het land vonden geen wezenlijke veranderingen plaats. Half september 2011 werd de veiligheidssituatie in Bouaké, Bondoukou, Bouna en Yamoussoukro gewaardeerd op niveau 3.

3.5 Strijdkrachten

3.5.1 Fusie strijdkrachten

Het Vredesakkoord van Ouagadougou van 4 maart 2007 voorzag in de integratie van de *Forces de Défense et de Sécurité de Côte d'Ivoire* (FDS) en de *Forces Armées des Forces Nouvelles* (FAFN).

Per ordonnance 2011-002 van 17 maart 2011 creëerde Ouattara de *Forces Républicaines de la Côte d'Ivoire* (FRCI) door de FDS en de FAFN, die verschillende kampen steunden, samen te voegen onder gezag van de toenmalige minister van Defensie Guillaume Soro.¹⁷⁹ Zoals eerder al beschreven was er in het begin geen sprake van een fusie, maar van een chaotische en ongeleide situatie.

Op 7 juli 2011 benoemde Ouattara de voormalige militaire leider van de rebellen, Soumaila Bakayoko, tot opperbevelhebber van het leger. In het kader van de nationale verzoening benoemde Ouattara een voormalige generaal van Gbagbo, Deto Leto, tot plaatsvervanger van Bakayoko. Tevens verving Ouattara de bevelhebbers van de luchtmacht, de landmacht en de gendarmerie. Ook in die laatste functies werden personen aangesteld die onder Gbagbo hadden gediend. Met

¹⁷⁹ www.abidjan.net 'Presse: Ecrits offensants et injurieux pour le président et les Frci / Le CNP va frapper fort', 23 juni 2011 en Amnesty International, AFR 31/002/2011, mei 2011.

deze fusie werd uitvoering gegeven aan een onderdeel van het akkoord van Ouagadougou dat eind 2008 werd ondertekend.¹⁸⁰

Critici zeggen dat de keuze van generaal Bakayoko als leider van de FRCI geen gelukkige is, daar een voormalige rebellenleider nu het commando heeft over de reguliere strijdkrachten van het land.¹⁸¹

Sinds het aantreden van Ouattara hebben diverse zone commandanten en militaire leiders van de FAFN een belangrijk aandeel verkregen in de bevelstructuur van de FRCI, vooral in Abidjan. Commandanten van de FRCI (voormalige rebellenleiders van de verschillende noordelijke zones) hebben de controle over de stad onderling verdeeld. Hun manier van organisatie zou min of meer dezelfde zijn als de manier waarop zij al jaren hun gezag in het noorden uitoefenen. Volgens het rapport '*Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire*' van de *International Crisis Group*, heeft Issiaka Ouattara de controle over Marcory, Koumassi, Port-Bouët en Treichville. Cherif Ousmane bestuurt het Plateau en Adjamé. Morou Ouattara, Hervé Touré, Ousmane Coulibaly en Gaoussou Koné hebben de rest van Abidjan onder elkaar verdeeld, namelijk Cocody, Yopougon, Abobo, Anyama en Attécoubé.¹⁸²

President Ouattara riep het nieuwe leger op schoon schip te maken en onmiddellijk een eind te maken aan plunderingen en afpersingen. Voormalige FDS-militairen werden gesommeerd uiterlijk eind juli weer aan het werk te gaan, op straffe van ontslag. Ouattara garandeerde hun veiligheid, maar voegde er wel aan toe dat zij die (oorlogs)misdaden hadden begaan daarvoor zouden worden bestraft.¹⁸³

Op 29 juli keerde een van de hoogste gevluchte ex FDS-militairen, kolonel-majoor Boniface Konan, terug uit Ghana. Ook enkele andere hoge officieren, onder wie Oulaï Delafosse, de voormalige militaire bevelhebber in het westen, keerden terug.¹⁸⁴

Op 3 augustus 2011 vonden nieuwe benoemingen op sleutelposities in het leger plaats. Zo werd oud-rebellenleider Issiaka Ouattara, bijgenaamd Wattao, benoemd tot plaatsvervangend commandant van de *Garde Républicaine*. Chérif Ousmane, de commandant van Bouaké werd tweede man van de presidentiële beveiliging en de voormalige FAFN-commandant van Korhogo, Martin Fofié Kouakou, werd benoemd tot commandant van de landmacht in die stad. Ousmane was voorheen het hoofd van de operaties van de *Forces Républicaines*, die Gbagbo-aanhangers standrechtelijk geëxecuteerd zouden hebben. Fofié Kouakou was in 2006 geplaatst op een sanctie lijst van de VN Veiligheidsraad wegens zware schendingen van de mensenrechten en van internationaal recht.¹⁸⁵

Volgens Human Rights Watch zou uit de benoeming van Fofié Kouakou blijken dat, ondanks de verzekering van Ouattara dat alle Ivorianen voor de wet gelijk zijn, sommige van diens getrouwen in feite boven de wet staan.¹⁸⁶

¹⁸⁰ Le Monde, Côte d'Ivoire: un ancien rebelle à la tête de la nouvelle armée, 7 juli 2011.

¹⁸¹ International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique de Crisis Group no 176, augustus 2011.

¹⁸² International Crisis Group, 'Une période critique pour stabiliser la Côte d'Ivoire', Rapport Afrique de Crisis Group no 176, augustus 2011.

¹⁸³ AFP, Côte d'Ivoire, Ouattara veut "assainir les rangs" de la nouvelle armée, 21 juli 2011.

¹⁸⁴ AFP, Exilé au Ghana, un haut gradé des forces pro-Gbagbo de retour à Abidjan, 29 juli 2011.

¹⁸⁵ <http://reliefweb.int/>, AFP, Former rebel commanders given keyposts in Ivory Coast Army, 4 augustus 2011 en Conseil de sécurité, Département de l'information, 'Le Comité du Conseil de Sécurité concernant la Côte d'Ivoire établit la liste des personnes soumises aux mesures imposées par la résolution 1572 (2004), SC/8631, 7 februari 2006.

¹⁸⁶ Martin Kouakou Fofié staat sinds 2006 op de VN-sanctielijst wegens het rekruteren van kindsoldaten, ontvoeringen, het opleggen van dwangarbeid, seksuele misdragingen, willekeurige arrestaties en

Young-Jin Choi, tot eind augustus 2011 hoofd van de VN-vredesmissie, verklaarde echter voor zijn vertrek uit Ivoorkust, dat de benoemingen van commandanten in juli en augustus blijk gaven van een uitstekend evenwicht tussen de (voormalige) legers van het noorden en het zuiden en noemde dit gunstig voor het proces van nationale verzoening.¹⁸⁷

Behalve de reeds eerder genoemde hoge militairen, zijn de commandanten Koné Zakaria en Tuo Fozié pro-Ouattara. Hoge militairen van het (voormalige) pro-Gbagbo kamp zijn onder andere generaal Philippe Mangou, generaal Bruno Dogo Blé, commandant Joachim Robé, commandant Norbert Dua, commandant Vagba Faussignaux, Jean Noël Abéhi, Cesar-Henri Sama, Colonel-major Boniface Konan, commissaire de police Jean-Claude Gboko Zokou.

3.5.2 *De rol van de FRCI*

In een VN-rapport van 24 juni 2011 wordt de FRCI beschreven als een onconventioneel en slecht uitgerust leger, samengesteld uit militairen van de FAFN, FDS'ers die overliepen vóór de arrestatie van Gbagbo en veel ongetrainde jonge mannen die tijdens het FRCI offensief werden gerekruteerd. Doordat de FRCI-militairen geen salaris ontvingen, gingen sommigen in Abidjan en andere delen van het land over tot afpersing en plundering. In mei 2011 werden voor het eerst salarissen uitbetaald. Het gebruik van verschillende militaire uniformen, waardoor misdadigers zich konden voordoen als FRCI-militairen, droeg bij aan het negatieve imago van de strijdkrachten. Schattingen over het aantal strijders liepen uiteen van 50.000 tot 100.000.¹⁸⁸

In het VN-rapport wordt gesteld dat van de 30.000 gendarmes en politieagenten die er voor de crisis waren, 85 procent zich heeft aangemeld om weer aan het werk te gaan, maar dat weinigen dit in de praktijk hebben gedaan. Zo nu en dan trad de politie, die niet (meer) over wapens beschikte, gezamenlijk op met de FRCI. Waarnemers wezen op straffeloosheid, het niet afleggen van verantwoording, politisering, corruptie, absentie en een gebrek aan opleiding en uitrusting.¹⁸⁹ In juli gingen steeds meer *gendarmes* en politieagenten weer aan het werk.¹⁹⁰

Volgens het rapport beschikken burgermilities en jongeren, die door het vorige bewind in Abidjan en het westen systematisch van wapens waren voorzien, nog altijd over grote aantallen wapens. Tijdens het uiteenvallen van de FDS werden bovendien veel wapenvoorraden door burgers geplunderd.

Begin augustus 2011 hielden de FRCI nog steeds het stadhuis van Yopougon bezet. Zij weigerden tot dan toe terug te keren naar de kazernes.¹⁹¹ Ook bezetten zij nog verscheidene politiebureaus. Half september 2011 waren de meeste FRCI-militairen weer gestationneerd in de kazernes.¹⁹²

buitengerechterlijke executies. RFI, Des figures de l'ex-rébellion dans la nouvelle organisation de l'armée ivoirienne, 3 augustus 2011.

¹⁸⁷ AIP, Young-Jin Choi achève son mandat à la tête de l'ONUCI ce mercredi, 31 augustus 2011.

¹⁸⁸ VN Veiligheidsraad rapport S/2011/387 van 24 juni 2011.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ AFP, Côte d'Ivoire, Ouattara veut "assainir les rangs" de la nouvelle armée, 21 juli 2011.

¹⁹¹ Notre Voie, Yopougon / Les Frci ont toujours des détenus à la mairie, 9 augustus 2011.

¹⁹² Veel kazernes en militaire kampen zijn overigens (nog) zwaar beschadigd, militairen kunnen daar alleen overdag verblijven; ze komen 's morgens en gaan 's middags of 's avonds weer weg.

3.5.3 Oprichting Forces Spéciales

Begin augustus 2011 richtte Ouattara de *Forces Spéciales* op, een eenheid die in de plaats kwam van het *Centre de commandement des opérations de sécurité* (CECOS), de snelle interventie-eenheid onder het vorige bewind.¹⁹³ Verscheidene oud-rebellenleiders, zoals de commandanten Morou Ouattara, Koné Zakaria, Losséni Ouattara, Dramané Traoré en Gaoussou Koné kregen leidende functies bij de *Forces Spéciales*.¹⁹⁴ Bij het opzetten van de *Forces Spéciales* krijgen de militairen op basis van capaciteiten hogere functies. De *Forces Spéciales* moeten onder meer de tot dan toe ongedisciplineerde militairen weer in het gareel brengen.

In de nacht van 10 augustus 2011 verjoeg een eenheid van de *Forces Spéciales* militairen van de FRCI die een politiebureau in het 9e arrondissement van de wijk Marcory in Abidjan bezet hielden. De actie was bedoeld om ervoor te zorgen dat de politie daar zijn werk weer kon doen. Echter zodra de *Forces Spéciales* waren vertrokken, werd het bureau overvallen door gewapende handlangers van de FRCI, die plunderingen uitvoerden en alle gevangenen lieten ontsnappen. In het 6e arrondissement van de wijk Koumassi in Abidjan konden de agenten weer aan het werk, dankzij ondersteuning van Licorne-militairen.¹⁹⁵ Issiaka Ouattara, bijgenaamd Wattaou, verklaarde dat de militairen plaats moesten maken voor politieagenten en zouden worden ondergebracht in kazernes.¹⁹⁶

De verwijdering van militairen uit de politiebureaus leidden tot bloedige twisten tussen voormalige 'wapenbroeders'. In de nacht van 15 augustus 2011 doorzeefden de *Forces Spéciales* twee voormalige wapenbroeders, Coulibaly Moussa, alias chef Assalé Tout contrôle, en 'Billy', met kogels. Uit angst voor represailles werden de politiebureaus van Koumassi, Marcory en Zone 4 geëvacueerd. In Koumassi hebben de bezetters zich teruggetrokken uit de bureaus van het 6e, 20e, 32e en 36e arrondissement, evenals uit het 9e, 26e en 31e arrondissement van Marcory.¹⁹⁷

3.5.4 Demobilisatie, ontwapening en re-integratie

Het proces van demobilisatie, ontwapening en re-integratie van alle strijdkrachten is een belangrijk onderdeel van het Vredesakkoord van Ouagadougou. Het aantal kleine wapens in Ivoorkust wordt geschat op 1 tot 4 miljoen. Er zijn er nog maar weinig ingeleverd. Eind augustus 2011 wachtten duizenden oud-strijders nog op inlijving in het leger of op een andere beloning. Ze droegen nog steeds hun wapens.¹⁹⁸

De regering kondigde aan dat voor het eind van 2011 nog ongeveer 10.000¹⁹⁹ oud-strijders²⁰⁰ moeten terugkeren naar de kazernes om te worden ontwapend, waarna ze kunnen herintreden in de maatschappij.²⁰¹ Hiervoor is een stappenplan opgezet,

¹⁹³ Ook zouden de Compagnie républicaine de sécurité (CrS), de Brigade anti-émeute (Bae) en het Détachement mobile d'intervention rapide (Demir) zijn opgeheven.

¹⁹⁴ Xinhua, Sécurité: Alassane Ouattara créé une unité des Forces Spéciales, 5 augustus 2011.

¹⁹⁵ Soir Info, Commissariat de 9ème arrondissement de Marcory: Descente musclée des Forces spéciales; Plusieurs armes saisies; Des bureaux saccagés, des prisonniers évadés; Koumassi : les militaires français en renfort, 12 augustus 2011.

¹⁹⁶ L'Inter, Normalisation/Les Frci chassées hier du commissariat 6ème arrondissement, Les explications de Wattaou, 12 augustus 2011.

¹⁹⁷ L'Expression, Règlement de comptes au sein des FRCI/Des éléments tués, plusieurs ex-combattants en fuite, 17 augustus 2011.

¹⁹⁸ Dit was de reactie van commandant Koulibaly van de de compagnie Ferré d'Abobo PK 18 in reactie op het plan van de autoriteiten om werk in ruil voor wapens aan te bieden. Le Mandat, Désarmement des ex-combattants: Pourquoi l'opération 'un emploi pour une kalach' s'impose, 1 september 2011.

¹⁹⁹ Eerder werd hun aantal op 30.000 geschat.

²⁰⁰ Het betreft hier voornamelijk oud rebellen en burgers die zich in de loop van 2011 bij de FAFN/FRCI hebben aangesloten.

²⁰¹ RFI, La Côte d'Ivoire va démobiliser 10 000 ex-combattants avant la fin 2011, 17 augustus 2011.

het *Programme national de réinsertion et de réhabilitation communautaire* (PNRRC).²⁰²

Half september 2011 waren er naar schatting 30.000 voormalige FDS-militairen binnen de FRCI. Daar zijn bijgekomen 5.000 vrijwilligers uit de FAFN, 4.000 'hulpmilitairen' (burgers die werden bewapend om mee te vechten), 3.500 politieagenten en 600 gendarmes. Ook zijn er nog 2.000 extra militairen bijgekomen. 10 à 15.000 militairen zouden moeten worden opgenomen in het PNRRC programma.²⁰³ Tot nu toe zijn nog niet veel vorderingen met dit programma gemaakt.

3.5.5 ICC

Op 23 juni 2011 vroeg de hoofdaanklager van het Internationaal Gerechtshof Luis Moreno Ocampo toestemming voor een onderzoek naar oorlogsmisdaden en misdaden tegen de mensheid in Ivoorkust. Het zou de eerste keer zijn dat het Hof een onderzoek instelt naar aanleiding van een verklaring van een staat die geen partij is bij het Statuut van Rome, maar wel de rechtsbevoegdheid van het Hof heeft geaccepteerd.

Naar de situatie in Ivoorkust werd al vooronderzoek gedaan sinds oktober 2003. De toenmalige president Gbagbo had de bevoegdheid van het Hof erkend, zoals voorzien in artikel 12-3 van het Statuut van Rome.²⁰⁴ In december 2010 stuurde Ouattara een nieuwe brief naar het Bureau van de Aanklager waarin hij dit nogmaals bevestigde. Op 4 mei 2011 verzocht de president om te starten met een onpartijdig en onafhankelijk onderzoek naar de ernstigste misdaden gepleegd sinds 28 november 2010 op het gehele grondgebied van het land.²⁰⁵ Op 28 juni 2011 tekende Ivoorkust een akkoord dat potentiële vervolgingen door het ICC juridisch mogelijk maakt.²⁰⁶

3.5.6 Detentie oppositie en militairen

Op 18 juni werden 17 naaste medewerkers van Laurent Gbagbo, onder wie de voormalige minister van Defensie Michel Amani N'Guessan en de oud-minister van Justitie Yanon Yapo, vrijgelaten.²⁰⁷ Zij verbleven sinds de val van de oud-president op 11 april 2011 in hotel Pergola in Abidjan. Volgens de huidige minister van Justitie, Jeannot Ahoussou Kouadio, werd alleen Yanon Yapo om gezondheidsredenen vrijgelaten. Volgens Kouadio zaten alle overigen op eigen verzoek in het hotel, omdat zij vreesden voor hun veiligheid. Sylvain Miaka Ourretto, de secretaris-generaal van het *Front populaire Ivoirien* (FPI) was tevreden over de vrijlating.

Andere kopstukken, zoals Gbagbo, zijn echtgenote Simone en Pascal Affi N'guessan, de voorzitter van de FPI, worden vastgehouden in Korhogo, Bouna en Odienné in het noorden van het land. Amnesty International wees er op dat zij worden vastgehouden zonder dat zij in staat van beschuldiging zijn gesteld.²⁰⁸

²⁰² <http://www.pnrcc-ci.org/>

²⁰³ Programme national de réinsertion et de réhabilitation communautaire.

²⁰⁴ <http://reliefweb.org>, International Criminal Court, 'La commission de massacres de façon systématique ou généralisée en Côte d'Ivoire pourrait faire l'objet d'une enquête du Bureau du Procureur', 6 april 2011.

²⁰⁵ <http://reliefweb.int/>, International Criminal Court, 'ICC Prosecutor ready to request judges for authorization to open an investigation', International Criminal Court, 22 juni 2011, <http://reliefweb.int/node/421722> United Press International, 'ICC's Ivory Coast war crimes investigation approved', 23 juni 2011.

²⁰⁶ Economist Intelligence Unit Country Report Côte d'Ivoire, juli 2011.

²⁰⁷ RFI, Côte d'Ivoire, remise en liberté de dix-sept membres du camp Gbagbo, 20 juni 2011.

²⁰⁸ <http://www.amnesty.org/fr> Côte d'Ivoire, des dizaines de partisans de Laurent Gbagbo en détention sans inculpation, 22 juni 2011. Zie ook Le Monde, Côte d'Ivoire: des détentions arbitraires, sous les yeux de l'ONU, 22 juni 2011.

Op 26 juni 2011 werden 15 getrouwen van Gbagbo (alsnog) in staat van beschuldiging gesteld. Het gaat onder meer om oud-premier ministre Gilbert Aké N'Gbo, ex-minister van Buitenlandse Zaken Alcide Djédjé en Philippe-Henri Dacoury-Tabley, de voormalige gouverneur van de *Banque centrale d'Afrique de l'Ouest* (BCEAO). Zij werden aangeklaagd wegens inbreuken op het gezag van de Staat, een aanslag op de soevereiniteit van de Staat, de oprichting van gewapende bendes en wegens de verduistering van geld en goederen ten nadele van de Staat en openbare en particuliere financiële instellingen.²⁰⁹

Op 1 juli 2011 werden internationale opsporingsbevelen uitgevaardigd tegen Charles Blé Goudé, voormalig minister van Jeugdzaken en leider van de Jeunes Patriotes, oud-regeringswoordvoerder Ahoua Don Mello, oud-minister van Industrie, Philippe Attey, en de oud-ambassadeur van Ivoorkust in Israël, Raymond Koudou Kessié.²¹⁰

Nadat president Ouattara gevluchte FDS-militairen had opgeroepen terug te keren, keerden enkele zeer hoge militairen, onder wie kolonel-majoor Boniface Konan, op 29 juli 2011 terug uit Ghana. Ook enkele andere hoge officieren, onder wie Oulaï Delafosse, de voormalige militaire bevelhebber in het westen, en Sama Emmanuel, keerden terug.²¹¹

Ondanks de uitgestoken hand van Ouattara naar zijn voormalige tegenstanders, werden begin augustus 2011 62 voormalige militairen van Gbagbo aangeklaagd wegens misdaden tijdens de post-electorale crisis. Veertig daarvan werden in detentie gezet. Onder hen bevindt zich generaal Brunot Dogbo Blé, oud-commandant van de beruchte *Garde républicaine*.²¹² FRCI-militairen bleven vooralsnog buiten schot.

Op 4 september 2011 werd in de wijk Koumassi in Abidjan de eerste openbare partijbijeenkomst van het FPI gehouden. De bijeenkomst verliep rustig.²¹³

²⁰⁹ Le Monde, Côte d'Ivoire: quinze proches de Gbagbo inculpés et écroués, 26 juni 2011.

²¹⁰ Le Monde, Côte d'Ivoire: mandats d'arrêt contre Blé Goudé et d'autres pro-Gbagbo, 1 juli 2011.

²¹¹ AFP, Exilé au Ghana, un haut gradé des forces pro-Gbagbo de retour à Abidjan, 29 juli 2011 en www.abidjan.net 'Exilés au Ghana depuis la crise, Konan Boniface, Oulaï Delafosse, Sama Emmanuel et Zohin Honoré de retour', 30 juli 2011.

²¹² RFI, Malgré la main tendue de Ouattara, les arrestations des pro-Gbagbo se poursuivent, 11 augustus 2011.

²¹³ AFP, Abidjan: premier meeting public des partisans Gbagbo sous l'ère Ouattara, 4 september 2011.

LIJST VAN AFKORTINGEN

APWE	Alliance des patriotes Wê
AU	Afrikaanse Unie
BAE	Brigade anti-émeute
CECOS	Centre de commandement des opérations de sécurité
CEDEAO	Communauté économique des Etats de l’Afrique de l’Est
CICR	Comité Internationale de la Croix-Rouge
CRS	Compagnie républicaine de sécurité
FAFN	Forces Armées des forces nouvelles
FDS	Forces de defense et de sécurité
FESCI	Fédération estudiantine et scolaire de Côte d’Ivoire
FLGO	Front de libération du grand oest
FPI	Front populaire ivoirien
FRCI	Forces républicaines de Côte d’Ivoire
GPP	Groupement des patriots pour la Paix
ICC	International Criminal Court
IOM	International Organization for Migration
MFA	Mouvement des Forces de l’Avenir en Côte d’Ivoire
ONUCI	Opération des Nations Unies en Côte d’Ivoire
PDCI	Parti démocratique de Côte d’Ivoire
PNRRC	Programme nationale de Réinsertion et de Réhabilitation Communautaire
RTI	Radio télévision Ivoirienne
UDPCI	Union pour la Démocratie et la Paix
UPCI	Union pour la Côte d’Ivoire
UPRGO	Union des patriots résistants du grand oest